

LEGIONÁŘSKÝ

3/2023

Směr

Péče
o válečné veterány

Připomínky
Operace Anthropoid

105. výročí
boje o Doss Alto

Naše jednoty
a jejich činnost

SBÍRKA KE

“Váleční veteráni byli a stále jsou ochotni obětovat své zdraví i životy za bezpečnost a svobodu nás všech. Proto si zaslouží naši podporu, úctu, respekt a poděkování.”

DNI VÁLEČNÝCH VETERÁNŮ

23. ŘÍJNA - 17. LISTOPADU 2023

SPOLEČNÝ PROJEKT
MINISTERSTVA OBRANY ČR A CHARITY ČR

VEŘEJNÁ SBÍRKA CHARITY ČR:

DMS ve tvaru
DMS VFS 30 nebo 60 nebo 90
zaslat na číslo 87 777

Charita
Česká republika

PŘEVODEM NA ÚČET / QR PLATBA
44665522/0800
VS: 918, ZPRÁVA PRO PŘÍJEMCE: DVV

VÁLEČNÍ VETERÁNI

Komplexní podpora válečných veteránů a systematická péče o válečné hroby..... **2–3**
 Nástup na Vítkově ke Dni ozbrojených sil..... **4**
 105. výročí přísahy v Darney..... **5**
 Jednání MO v Belgii a Nizozemí za účasti ČsOL..... **6–7**

ANTHROPOID

Projekce dokumentárních filmů v DAP..... **8–9**
 Nová pamětní deska pro Annu Malinovou a Oldřicha Hlaváče..... **10–11**
 Společnost nezapomíná..... **12**

Den Jana Kubiše 2023..... **13**

TRADICE

105. výročí bitvy o Doss Alto..... **14–19**
 Výstava „Velký útěk“..... **20**
 Výtvarník prvního a druhého odboje..... **21**

STALO SE

Vzpomínka na československou účast v bitvě o Británii..... **22**
 Pietní vzpomínka na Aloise Eliáše u Kolovratského paláce..... **23**
 Pietní vzpomínka na Karla Kněze a křest nové knihy..... **24**
 15. ročník cen Rudolfa Medka..... **25**
 Ozbrojené síly a Československý stát..... **25**
 Udělení pamětní stuhy ČsOL..... **26**

Matice slovenská oslavila 160. výročí od svého založení..... **27**
 Vzpomínka na velkého člověka..... **28**
 Legionáři si připomněli 75. výročí úmrtí prezidenta Beneše..... **29**

ČINNOST JEDNOT

Návštěva dětí z Ukrajiny v Muzeu čs. legií a Mezinárodní krajaňský festival..... **30**
 Básníka Josefa Horu připomíná busta..... **31**
 Pietní vzpomínka na Václava Vrba v Čechelovicích..... **32**
 85. výročí událostí ze září 1938 v bruntálském pohraničí..... **33**
 Prezentace „Československá armáda a město Olomouc 1918–1945“..... **34–35**
 Přednáška o legiích a vzniku Československa na strážnické základní škole..... **35**
 „Zachraňte Československo“..... **36–37**
 Město Jablunkov si cení svých hrdinů..... **38**
 11. Legionářský marš přilákal přes dvě stovky účastníků..... **39**
 Připomínky událostí I. až II. světové války na Liberecku..... **40–41**
 Sraz majitelů a příznivců vojensko-historické techniky ve Vojnicích..... **42**
 Kladenští legionáři uctili památku československé legendy..... **43**
 V Třinci uctili památku hrdiny Rudolfa Josieka..... **44**
 Střelecký memoriál generála Josefa Buršíka..... **45**
 Den s armádou ve Valašském Meziříčí..... **46**

Memoriál mjr. Rostislava Stehlíka..... **47**
 Vzpomínka na obránce hranic z roku 1938 v Lužických horách..... **48–49**

HISTORIE

Hráli sebe i nás..... **50–55**
 Vzpomínka na majora pěchoty Josefa Šulce..... **56**

Komplexní podpora válečných veteránů a systematická péče o válečné hroby

text a foto OVVH
odbor komunikace MO

V úterý 10. října se na Ministerstvu obrany ČR konala tisková konference k nové koncepci péče o válečné veterány. Za ČsOL byl přítomen člen Předsednictva Republikového výboru ČsOL a terénní pracovník projektu Péče o válečné veterány br. Vojtěch Plesník.

Ministerstvo obrany přichází se zcela novým systémem péče o válečné veterány. Oproti dosavadnímu zaměření na pomoc bojovníkům druhé světové války bude více cílit i na novodobé veterány, kterých je přes 16 tisíc. V rámci Odboru pro válečné veterány a válečné hroby (OVVH) vzniklo rovněž nové Oddělení péče o válečné hroby a pietní místa, jež se má starat o 38 tisíc válečných hrobů v ČR i o dalších zhruba 3,5 tisíce hrobů a památek 17 tisíc padlých v zahraničí.

Resort systémově transformuje péči o novodobé válečné veterány. V rámci Odboru pro válečné veterány a válečné hroby (OVVH) bylo vytvořeno Oddělení péče a podpory, a od 1. srpna 2023 vznikla Agentura pro podporu válečných veteránů. Součástí OVVH se zároveň stal již dříve zřízený Vojenský fond solidarity, který rozšíří okruh adresátů finanční pomoci právě o válečné veterány a další skupiny.

„Bylo načase vytvořit systémovou a odborně řízenou pomoc, která reflektuje aktuální potřeby válečných veteránů a mimo jiné obsahuje cílené sociální a navazující programy,“

vysvětluje ministryně obrany Jana Černochová. Systém péče a podpory pro válečné veterány se bude na OVVVH nově opírat o zaměstnance vzdělané v sociální oblasti, se zkušenostmi v řízení sociálních projektů a nastavování nových sociálních systémů pomoci tak, aby byla péče co nejefektivnější.

„V Agentuře pro podporu válečných veteránů budou působit zejména vojáci z povolání, zkušení praporčíci a rotmistři, váleční veteráni s odbornými předpoklady pro tuto práci. V jednotlivých krajích budou poskytovat podporu přímo dle potřeb klientů. Budou jim důležitou oporou pro řešení drobných praktických problémů, ale i těch nejsložitějších životních situací, jako např. zprostředkování právní pomoci, sociálního či finančního poradenství nebo podpory při hledání práce,“ přibližuje činnost Agentury ředitel OVVVH plk. Robert Speychal. „Pomoc se navíc nebude týkat jen veteránů, ale i jejich rodinných příslušníků,“ dodává.

Kromě toho by pod OVVVH měla postupně v každém kraji vzniknout nová Centra péče a podpory pro válečné veterány, která navazují na původní myšlenku komunitních center. Ta budou kromě pomoci sloužit i jako místa setkávání veteránů a jejich blízkých.

NOVÝ PŘÍSTUP K PÉČI O VÁLEČNÉ HROBY A PIETNÍ MÍSTA

V rámci OVVVH vzniklo 1. července 2023 nové Oddělení péče o válečné hroby a pietní místa, a to po dvaceti letech existence zákona č. 122/2004 Sb. Podle ústřední evidence je v České republice téměř 38 tisíc válečných hrobů. Další zhruba 3,5 tisíce hrobů a téměř 17 tisíc padlých se nachází v zahraničí. OVVVH odhaduje, že dalších cca 150 tisíc padlých

nená k dnešnímu dni válečný hrob. „Nastavujeme koncepci péče o válečné hroby, která funguje ve vyspělých západních zemích, a navazujeme na prvorepublikové období, kdy byla péče o válečné hroby na vysoké úrovni,“ říká ministryně obrany Jana Černochová. Zlepšit se má i péče o válečné hroby na úrovni samospráv, pro níž odbor finalizuje metodiku; vedle toho připravuje také vzdělávací semináře.

OVVVH též optimalizuje a rozšiřuje péči o válečné hroby a pietní místa v zahraničí se záměrem uplatnění, tzv. pomníkové diplomacie. „Naším dalším cílem je propojení Centrální evidence válečných hrobů s databází padlých a s naskenovanými dokumenty v digitální studovně Ministerstva obrany,“ popisuje plány plk. Robert Speychal. OVVVH navyšuje finanční prostředky na péči o válečné hroby z 12 na 15 milionů korun, aby na finanční podporu dosáhlo v rámci dotačního programu více žadatelů.

Odbor zveřejnil historicky první Výroční zprávu s názvem „Péče o válečné hroby v ČR a v zahraničí“ za rok 2022, která dokazuje, že to s péčí o válečné hroby Ministerstvo obrany myslí opravdu vážně: https://valecnehroby.army.cz/sites/valecnehroby.army.cz/files/dokumenty/nesmazatelna-stranka/vz_vh_2022_komprese_250dpi.pdf

Ministerstvo obrany nedávno zjistilo, že v blízkosti obce Chodský Újezd se nachází zajatecký hřbitov z období 1. světové války, celý hřbitov včetně pozemku je v majetku MO. Je zde pohřbeno 287 zajatců a jeden český strážný. Hřbitov byl 29. 9. 2023 vzat zpět do užívání a bude uveden do náležitého stavu.

Úkolem OVVVH je aktivně vystupovat při ochraně našich válečných hrobů. A to nejen v zahraničí, ale i všech válečných hrobů, které se nacházejí na území České republiky. ■

Nástup na Vítkově ke Dni ozbrojených sil

Slavnostním nástupem v Praze na Vítkově vojáci oslavili Den ozbrojených sil. Armáda si jím připomíná 30. červen 1918, kdy čs. legionáři ve Francii přísahali věrnost vznikajícímu československému státu. Během ceremoniálu, který proběhl za účasti nejvyšších představitelů státu v čele s prezidentem republiky, byla rovněž předána resortní vyznamenání.

„Svět není bezpečné místo. Jediný způsob, jak zajistit naši bezpečnost, zdraví, životy a životní standard, je připravenost bránit to, co je nám nejbližší,“ prohlásila v projevu ministryně obrany. Armáda ČR, která letos slaví 30. výročí vzniku, se podle ní může pyšnit obrovskou důvěrou veřejnosti a vojáci vždy odváděli skvělou práci jak v zahraničních misích, tak doma. „Neumím si představit, jak bychom bez vaší pomoci zvládli povodně či jiné živelné pohromy nebo koronavirovou pandemii,“ podotkla.

Čs. legionáři mohou dnes podle ní inspirovat odvahou a ochotou obětovat život ve prospěch toho, v co věříme a za co bojujeme. „Není to romantické klišé. Podívejme se na Ukrajinu, kde podobná urputnost a přesvědčení ukrajinských vojáků i civilistů dokáže vzdorovat ruské přesile už rok a půl,“ vyzdvihla.

Příští rok výrazně stoupne rozpočet ministerstva obrany kvůli naplnění zákona, podle něhož musí obranné výdaje dosahovat 2% HDP. Armádu čeká modernizační vlna, přičemž některá technika se pro ni už začíná vyrábět. Do roku 2030 je pak cílem, aby AČR měla 30 tisíc profesionálních vojáků a 10 tisíc vojáků aktivní zálohy. Nová branná legislativa umožní do obrany více angažovat ostatní občany, zlepšují se benefity pro vojáky AZ i válečné veterány.

„Máme velkou příležitost a ohromnou odpovědnost společně vybudovat armádu 21. století a učinit tak maximum pro to, abychom naši zemi předali v míru, bezpečí a v prosperitě další generacím. Po našich legionářích jste převzali nejen bojový prapor, ale i jejich odkaz a věřím, že jej ubráníte i pro další generace,“ prohlásila na závěr ministryně Černochová, která společně s prezidentem republiky Petrem Pavlem a náčelníkem Generálního štábu generálporučíkem Karlem Řehkou položila během ceremoniálu věnec k hrobu Neznámého vojína a uctila památku vojáků padlých v zahraničních operacích.

NA VOJÁCÍCH JE, ABY ZAJISTILI OBRANU REPUBLIKY

Náčelník Generálního štábu zmínil, že před 105 lety, kdy se uskutečnila slavnostní přísaha příslušníků dvou pluků 1. čs. brigády ve Francii, Češi a Slováci slíbili věrnost samostatné Československé republice. Ta v té době ještě neexistovala, ale více než sto tisíc čs. legionářů v ní věřilo a bylo za ni odhodláno prolévat krev.

„Legionáři republiku spoluzakládali. Na nás dnes je, abychom zajistili její obranu,“ řekl v projevu generál Karel Řehka. Na turbulentní dobu vojáci musejí umět reagovat a být připraveni na cokoli. Významnou úlohu přitom představuje alianční soudržnost a společná připravenost k obraně. „Měli bychom si toho vážit, být platným členem a maximálně přispívat k tomu, abychom jako součást 31 zemí tvořili jeden vysoce funkční a kompaktní celek. Ostatně naše legie nedělaly nic jiného: Staly se platnými členy Dohody a dobrovolně přispívaly ke společnému úsilí spojenců: žít svobodně ve vlastní svobodné zemi.“

Armáda slaví Den ozbrojených sil od roku 2002 a pravidelně se jej účastní nejvyšší představitelé státu, armády a dalších organizací. Součástí letošního programu bylo také předání resortních vyznamenání.

Ministryně obrany ocenila zhruba dvě desítky převážně vojáků Záslužným křížem ministra obrany ČR II. a III. stupně. Náčelník Generálního štábu poté udělil Čestné odznaky Armády ČR Za zásluhy. Celkem vyznamenání obdrželo přes 40 vojáků a civilních pracovníků resortu obrany.

Slavnostní nástup ozvláštnil průlet armádních letounů: Nad Vítkovem přelétly stíhačky JAS-39 Gripen, letouny L-159 ALCA a vrtulníky. ■

105. výročí přísahy v Darney

Den ozbrojených sil České republiky, který je spojen se slavnostní přísahou československých legionářů ve francouzském Darney 30. června 1918, si delegace Československé obce legionářské připomenula přímo na místě, kde se před 105 lety československá armáda oficiálně zrodila.

Ve spolupráci s Ministerstvem obrany ČR dojel autobus členy ČsOL na hlavní pietní akt konaný u památníku česko-slovensko-francouzského přátelství za městem, na místě, kde svou přísahu skládalo 6 000 legionářů. Zde se autobusová skupina připojila k delegaci dopravené letecky. Letošním hostitelem akce bylo Velvyslanectví Slovenské republiky ve Francii.

ČsOL s sebou přivezla i dvě čestné stráže s prapory, jak s praporem Ústředí ČsOL, tak s replikou historického praporu 21. československého pluku, který byl právě v Darney legionářům předán tehdejším francouzským prezidentem Poincaré.

Po ceremonii u památníku v podobě jehlanu se konala recepce, při které bylo možné navštívit místní muzeum věnované i československým legiím.

Na ulici Republiky v Darney se legionáři zastavili také u pamětní desky věnované Tomáši G. Masarykovi, aby zde položili

květiny. Krátký projev přitom měla ses. Jana Šmardová Koulová, farářka Církve československé husitské.

Na další cestě se pak legionářští poutníci zastavili u amerického válečného hřbitova u Epinalu, kde leží pochováno okolo pěti tisíc vojáků bojujících v řadách americké Sedmé a Třetí armády. Z doby bojů v oblasti Vogéz jsou zde pochováni i příslušníci některých jednotek, které se později dostaly i do západních Čech. Také zde najdeme mnohá česká jména amerických Čechů sloužících v amerických ozbrojených silách. Legionáři návštěvy využili k malé vzpomínce a položení věnce. ■

Jednání MO v Belgii a Nizozemí za účasti ČsOL

text br. Viktor Šinkovec
foto Pardubický kraj a OVVVH MO

Na přelomu května a června uskutečnila delegace Odboru pro válečné veterány a válečné hroby MO cestu do Nizozemí a Belgie za účelem výměny zkušeností v oblasti péče o válečné veterány a získání informací o péči o válečné hroby. K této cestě byl přizván za ČsOL i br. Viktor Šinkovec, vedoucí projektu Péče o válečné veterány.

V Nizozemském Haagu proběhlo jednání s Netherlands War Graves Foundation, organizací zajišťující péči o válečné hroby, zastoupenou panem Roelem Broerem. Vzhledem ke své vojenské historii působí tato organizace i na svých bývalých zámořských územích, ale především zahrnuje období od druhé světové války do současnosti. Celkově je práce této organizace založena na spolupráci s místními samosprávami na smluvním základě.

Dále proběhlo jednání v Nederlands Veteraneninstituut, v 80 km vzdáleném městečku Doorn, s jeho představiteli brigádním generálem Paulem Hoefslootem a hlavním koordinátorem péče Davidem Hogenkampem.

Veteránský institut v Doornu je multifunkčním střediskem poskytujícím zdravotní péči a rozsáhlé prostory pro společenské akce a výstavy. Nová, moderní budova nabízí odborná pracoviště zajištění péče pro téměř 90 tisíc

nizozemských válečných veteránů, administrativní prostory, piety a také velkokapacitní jídelnu a místa pro volnočasové aktivity.

Koordinace péče i poskytování informací válečným veteránům probíhá nepřetržitě 24/7. Komplexní systém péče o válečné veterány stojí na čtyřech základních pilířích: uznání, péče, informovanost a ocenění.

Nizozemský veteránský institut aktivně buduje znalostní bázi prostřednictvím rozhovorů s veterány, což jim pomáhá lépe pochopit jejich potřeby a přispívá k dalšímu rozvoji péče. Jejich důraz na péči, uznání, ocenění a informovanost je patrný v každém kroku. Spolupracují také s desítkami center psychologické podpory, která poskytují specializovanou pomoc válečným veteránům v obtížných životních situacích.

V našem časopise Legionářský směr jsme již v minulosti přinesli informace o osudu sestřeleného bombardéru KX-T, z jehož posádky přežil pouze kapitán Vilém Bufka. Na vojenském hřbitově CWGC v Bergen op Zoom jsou od roku 2022 válečné hroby členů čs. posádky 311. bombardovací

perutě RAF Wellingtonu KX-T, vedle již dříve uložených ostatků posádky z Wellingtonu KX-Z, které byly nalezeny již v roce 2005.

Zbytky letounu KX-T jsou nově k vidění v Oorlogsmuseum Medemblik. Nalezené osobní věci našich letců budou jistě brzy k vidění v expozici Vojenského historického ústavu.

Jako výraz poděkování a úcty těm, kteří se v Nizozemí zasloužili o nalezení a vyzvednutí ostatků posádky Wellingtonu KX-T, a díky kterým se uzavřel kruh osudu našich vojáků, předal plk. Robert Speychal pamětní plakety Péče o válečné hroby za přítomnosti velvyslankyně České republiky v Nizozemsku, paní Kateřiny Sequensové.

V září 2022 byla ve známém muzeu v belgickém Bastogne zahájena výstava, za účasti předsedy ČsOL, o operaci Anthropoid. Tato výstava byla realizována přičiněním pracovníků ministerstva zahraničí zastupujících Českou republiku v řadě institucí v Belgii. Operace Anthropoid je široké veřejnosti u nás dobře známá. Jsme rádi, že prostřednictvím výstavních panelů v několika jazycích, byla možnost seznámit s částí naší historie i návštěvníky muzea v Bastogne. Na podzim loňského roku

vznikla myšlenka, aby zde měly trvalou připomínku také tragédie Lidic a Ležáků. Díky spolupráci s Památníkem Lidice a Ležáky se tuto myšlenku podařilo realizovat.

V Bois de la Paix, v Lese míru nedaleko Bastogne, jsou umístěny informační tabule z různých částí Evropy, které mají za cíl upozornit na oběti druhé světové války. Zároveň zde mají symbolicky své stromy a památníky také američtí vojáci bojující v bitvě v Ardenách na přelomu let 1944 a 1945. Za účasti českého, amerického a německého velvyslance, představitelů ministerstva obrany gen. Jaromíra Alana a plk. Roberta Speychala, hejtmana Pardubického kraje Martina Netolického a dalších hostů, zde byl umístěn a 3. června 2023 odhalen kámen ze Švandova mlýna a odhaleny informační tabule o osudu našich obcí Lidice a Ležáky.

Při této příležitosti byla velvyslanci ČR v Belgii panu Pavlu Kludskému a vedoucí konzulárního a kulturního odboru velvyslanectví paní Sandře Mihalové, bratrem Viktorem Šinkovcem, předána Pamětní medaile 100 let ČsOL jako vyjádření poděkování za jejich podíl na šíření a propagaci legionářských tradic a dobrého jména ČR v zahraničí. ■

Projekce dokumentárních filmů v DAP

text br. Jiří Filip, foto ses. Marcela Volfová

V pátek 9. června se ve večerních hodinách v Konferenčním sále Domu armády Praha v Dejvicích uskutečnilo komentované promítání tří dokumentárních snímků režisérky Veroniky Homolové Tóthové. Událost, která přilákala řadu diváků, se konala ve spolupráci Československé obce legionářské a Ministerstva obrany ČR.

Po uvítání vzácných hostů, z nichž tím nejméně byla paní Alena Voštová, dcera odbojářky Anny Malinové, promluvila na úvod večera tvůrkyně dokumentárních filmů Veronika Homolová Tóthová, která mimo jiné představila důvody, jež ji vedly ke zpracování témat. V průběhu večera vystoupil rovněž ředitel Odboru pro válečné veterány a válečné hroby MO pan plk. Robert Speychal, který velice ocenil nová zjištění, k nimž dospěla paní Homolová Tóthová. To se týkalo především prvního promítaného dokumentu „Heydrich a 74 žen“, jenž přiblížil, jaká byla příčina Heydrichovy smrti a jak jeho smrt vedla

k brutálním pokusům na vězenkyních v ženském koncentračním táboru Ravensbrück. Tyto pokusy měly potvrdit správnost lékařského postupu, který byl v případě Heydricha aplikován. Výsledkem byla smrt mnoha vězňenekých žen či doživotní následky pro ty, které se dožily konce války.

Další dokumentární film „Atentát – nezodpovědané otázky“ se navrácí k některým problémům, které na základě dostupných dokumentů doposud nebylo možné

bezpečně vyřešit, např. kde se nachází Gabčíkův Sten gun nebo Heydrichův Mercedes.

Nejemotivnější pro přítomné bylo bezesporu promítání třetího dokumentu „Anna Malinová – Bezpečný úkryt pre Gabčíka“. Jednalo se o českou premiéru. Dokument představil nejen životní osud odbojářky Anny Malinové, ale přiblížil i těžký osud, který musela překonat její dcera Alena Voštová, která společně s námi strávila celý večer v DAP.

Po promítání poděkoval režisérce Homolové Tóthové řídící tajemník ČsOL br. Milan Mojžíš, který na setkání zastupoval naši organizaci. Pro přítomné následovala komentovaná prezentace operačního vybavení československých výsadkových skupin z Velké Británie, kterou zajišťovali bři. Petr Tolar a Miloš Borovička. Kromě toho si návštěvníci mohli po celou dobu v předzáří prohlédnout obsáhlou výstavu věnovanou Operaci Anthropoid. ■

Nová pamětní deska pro Annu Malinovou a Oldřicha Hlaváče

text ses. Kateřina Jandíková
foto br. Petr Maxím

Společenské změny a válečné konflikty 20. století zasáhly fatálním způsobem do životů mnohých lidí. Nebýt okupace Československa nacistickým Německem a druhé světové války, s největší pravděpodobností by se nikdy neprotnuly životní příběhy dvou významných rodáků města Nalžovské Hory, Anny Malinové a MUDr. Oldřicha Hlaváče. Zvolili si každý svoji vlastní cestu, oba však věřili v ideály Československa a položili za svobodu naší vlasti své životy.

Anna Malinová, rozená Komárková, se narodila dne 19. května 1914 ve Stříbrných Horách (dnes součást města Nalžovské Hory). Z této malebné pošumavské krajiny ale v dospělosti odešla do Prahy, kde se vdala za čalouníka Antonína Malinu. V roce 1939 se jim narodila dcera Alenka. V květnu 1941 však Anna Malinová ovdověla a zůstala se svojí malou dcerkou sama. V důsledku existenčních problémů se nechala zaměstnat v kartonážním závodě firmy K. Reich v Kartouzské ulici na Smíchově. Počátkem roku 1942 jí osudové setkání s pohledným mladým mužem, který se představil jako Zdeněk Vyskočil, zcela změnilo život. Oním mladíkem byl ve skutečnosti Josef Gabčík, voják československé zahraniční armády ve Velké Británii. Společně s Janem Kubišem byl příslušníkem paraskupiny Anthropoid, která byla dne 29. prosince 1941 vysazena u obce Nehvizdy nedaleko Prahy.

Anna Malinová se obětavě zapojila do odbojové činnosti, doprovázela Josefa Gabčíka a Jana Kubiše společně se svojí kamarádkou Marií Kovárníkovou po Praze, ale také předávala Josefu Gabčíkovi důležité depeše od dalších spolupracovníků parašutistů, které mimo jiné obsahovaly podstatné informace o denním režimu a pohybu zastupujícího říšského protektora

Reinharda Heydricha mezi Prahou a Panenskými Břežany. Úkolem paraskupiny Anthropoid bylo právě tohoto vysoce postaveného nacistu, který se do povědomí lidí vžil jako „kat českého národa“, zlikvidovat.

Celé rodiny zapojené do domácího odbojového hnutí vytvářely vynikající zázemí pro příchozí československé vojáky, a to nejen v případě paraskupiny Anthropoid. Domácí odbojáři často pro mladé muže představovali druhé rodiny a mezi mladými lidmi vznikaly milostné vztahy. Bylo tomu tak i v případě Anny Malinové a Josefa Gabčíka, který Annu v jejím bytě v Praze na Pankráci často navštěvoval a poté u ní bydlel. Také jí zřejmě jako jedině prozradil své skutečné jméno. Dne 28. května 1942, tedy den po úspěšně provedeném atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, se Josef Gabčík k Anně vrátil, aby 1. června 1942 odešel do krypty v chrámu svatých Cyrila a Metoděje v Resslově ulici. Bylo to jejich poslední setkání, neboť tento úkryt sdílel Josef Gabčík s dalšími šesti československými parašutisty, kdy zde 18. června 1942 svedli svůj hrdinský a poslední boj s příslušníky SS a gestapa.

Anna byla zatčena gestapem dne 23. června 1942 a následně internována v Terezíně, odkud byla dne 23. října

téhož roku poslána do koncentračního tábora Mauthausen. Dne 24. října 1942 byla pod záminkou lékařské prohlídky zákeřně popravena v 10:48 hod. ranou do zátylku, společně s Annou bylo téhož dne v Mauthausenu zavražděno dalších 262 žen a mužů.

V souvislosti s pomocí československým paraskupinám v období 1941–1942 bylo v koncentračním táboře Mauthausen popraveno 294 vlastenců, včetně dětí ve věku 14 až 17 let. Pro dcerku Anny Malinové, tehdy tříletou Alenku, si gestapo přijelo k babičce Josefě Komárkové do Nalžovských Hor. Malé děvčátko si do konce války prošlo internací v zámečku Jenerálka v Praze, poté v táborech ve Svatobořicích u Kyjova a v Plané nad Lužnicí, společně s dalšími 46 dětmi ve věku od 2 do 16 let, které zůstaly po zavražděných rodinách odbojářů a příbuzných parašutistů. O tom, jak statečná byla její maminka, se dozvěděla až v dospělém věku.

MUDr. Oldřich Hlaváč se narodil dne 9. ledna 1895 ve Stříbrných Horách (dnes součást města Nalžovské Hory). Nejprve absolvoval studium na gymnáziu v Klatovech a poté úspěšně dokončil studium na 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1920 odjel do Spojených států amerických, kde se věnoval studiu fyziologie a získal zde stipendium Rockefellerovy nadace, avšak nabídku, aby zde zůstal trvale Oldřich Hlaváč odmítl. Vrátil se zpět do vlasti, kde se na základě nových zkušeností ze zámoří věnoval zubnímu lékařství, a to zejména dětské stomatologii a protetice.

Stal se nejen skvělým zubním lékařem a průkopníkem moderních metod, které publikoval v odborných časopisech, ale byl také milovníkem umění, literatury a přírody. Působil v Umělecké besedě a později se stal předsedou společenského výboru tohoto významného spolku. Byl oblíbenou osobností, skvělým vypravěčem s brilantním smyslem pro humor, který měl mnoho posluchačů nejen při společenských setkáních, ale řada osobností z oblasti umění a kultury navštěvovala Oldřicha Hlaváče v jeho zubní ordinaci ve Vodičkově ulici v Praze.

Jeho přítel Karel Poláček ho přesvědčil, aby oblíbené historky a anekdoty z lékařského prostředí publikoval v časopisu Dobrý den, jehož byl Poláček vydavatelem. Historky a anekdoty, které Oldřich Hlaváč psal pod pseudonymem Alarich, měly velký úspěch, přičemž z nich později vznikly knihy „Medicína v županu“ a „Medicínské historie“, které se rovněž těšily velké oblibě. A není divu, vnímavý čtenář najde v Alarichově vyprávění inteligentní humor a upřímnou lidskost, která ostatně mnohdy nechybí ani v odborných úvahách Oldřicha Hlaváče, zejména ve vztahu k dětským pacientům.

Vzhledem k myšlenkám, které po sobě Oldřich Hlaváč zanechal, není tedy překvapivé, že se po nacistické okupaci Československa v roce 1939 téměř okamžitě zapojil do odbojové činnosti. Působil v rámci odbojové organizace Obrana národa. Spolupracoval s československým diplomatem a legionářem Jiřím Sedmíkem a mimo dalších, také se štábním kapitánem Václavem Morávkem a podplukovníkem Josefem Balabánem, tedy členy legendární odbojové skupiny Tři králové. Společně shromažďovali informace z prostředí nacistických bezpečnostních orgánů, které byly předávány prostřednictvím ilegálního vysílání do zahraničí. Dne 8. dubna 1940 byl však zatčen a vyslýchán v Petschkově paláci a po více než dvouletém věznění ve věznicích v Praze na Pankráci, v Drážďanech a koncentračním

táboře Goleniów byl dne 18. prosince 1942 ve 20:00 hodin popraven ve věznicí Plötzensee v Berlíně. Kromě jiného bylo Oldřichu Hlaváčovi a jeho spolupracovníkům kladeno za vinu, že svojí odbojovou činností přispěli k atentátu na Reinharda Heydricha. Po válce byla vydána kniha „Listy z vězení“, která byla sestavena z dopisů a motáků, které se Oldřichu Hlaváčovi tajně podařilo zaslat své manželce.

V sobotu 20. května se v Nalžovských Horách konala pietní vzpomínka spojená s odhalením obnovené pamětní desky věnované oběma významným rodákům tohoto města v Pošumaví. Obnovení pamětního místa a organizaci pietního aktu zajistila Jednota ČsOL v Plzni a vedení města Nalžovské Hory ve spolupráci se 4. brigádou rychlého nasazení „Obrany národa“ se sídlem v Žatci, Aeroklubem Plzeň Bory a rodinami Anny Malinové a MUDr. Oldřicha Hlaváče.

Na pietní vzpomínce vystoupila řada čestných hostů. Slovenská televizní a rozhlasová reportérka Veronika Homolová Tóthová, autorka knihy o Anně Malinové, „Máma milovala Gabčíka“ připomněla příběh Anny Malinové, ale i její dcery Alenky v kontextu s událostmi heydrichiády, kdy uvedla, že je nezbytné si naši společnou historii připomínat, aby se tyto tragické události již nikdy neopakovaly. Vnučka Anny Malinové, JUDr. Zuzana Dohnalová, citlivě přednesla pasáže z „Knihy života“, kterou si vedla její babička, když navštěvovala 4. třídu Obecní školy ve Stříbrných Horách. Velitel 4. brigády rychlého nasazení, brigádní generál Jan Štěpánek, připomněl důležitou roli československého domácího odboje a pestrou škálu lidí, kteří se do odbojové činnosti zapojili. Ve svém projevu zdůraznil, že podstatné je tento významný odkaz našich předků předávat dalším generacím.

Mezi čestnými hosty nechyběl ani zástupce České stomatologické komory MUDr. Tomáš Brada, který připomněl cenný odborný přínos MUDr. Oldřicha Hlaváče, ale také hluboce lidský odkaz tohoto vynikajícího zubního lékaře. Vnuci MUDr. Oldřicha Hlaváče, Ing. Jaroslav Hlaváč a Ing. Jan Hlaváč přispěli vzpomínkami na svého dědečka z okruhu nejbližších, kdy připomněli jeho všestranné zájmy i smysl pro humor. Předseda plzeňské jednoty Československé obce legionářské br. pplk. Jindřich Plescher ve svém projevu vzpomněl zejména na každodenní odvahu a obětavost lidí, kteří do svých domovů československé parašutisty přijali. Během odpoledního společenského setkání v sále restaurace Hostince U Znaku Švihovských v Nalžovských Horách přiblížili posluchačům životní osudy obou významných rodáků ředitel Oblastního muzea v Brandýse nad Labem Ing. Vlastislav Janík a historik Mgr. Lukáš Kopecký.

U obnoveného pomníku byly krásné, statečné a obětavé dáme Anně Malinové a skvělému lékaři a odvážnému muži MUDr. Oldřichu Hlaváčovi vysazeny růže československého šlechtitele a vlastence Jana Böhma, odrůdy Ave Maria, které byly rodinami obou hrdinů symbolicky pojmenovány Anna a Oldřich. Nově odhalená pamětní deska připomíná nejen oba významné rodáky Nalžovských Hor, ale také nadčasovou myšlenku spisovatele Karla Čapka: „Válka je hrozná, nepřipustná, ale ještě hroznější a nepřipustnější je otroctví.“ Snad ani nelze lépe vystihnout hodnoty, které navždy spojily osudy Anny Malinové a Oldřicha Hlaváče s mnoha dalšími statečnými Čechoslováky.

Čest jejich památce!

Společnost nezapomíná

text br. Petr Tolar
foto ses. Marcela Volfová,
ses. Marcela Tolarová, Karel Polata

Den hrdinů druhého odboje datem 18. června odkazuje na statečný souboj sedmičky československých agentů-parašutistů v pravoslavném chrámu sv. Cyrila a Metoděje v pražské Resslerově ulici z roku 1942. Josef Bublík, Josef Gabčík, Jan Hrubý, Jan Kubiš, Adolf Opálka, Jaroslav Švarc a Josef Valčík kladli dlouhé hodiny odpor přesile německých vojáků. Stali se symbolem statečnosti boje proti německým okupantům na domácí frontě.

Veřejná pietní vzpomínka na statečné agenty-parašutisty se konala u pamětní desky nad větracím okénkem krypty chrámu sv. Cyrila a Metoděje, jejímž autorem byl příslušník československé zahraniční armády František Bělský. Davy lidí shromážděných v uzavřené Resslerově ulici ukázaly, jak silný zájem má česká (a slovenská) společnost o odkaz hrdinů heydrichiády – vojáků, odbojářů i prostých občanů, kteří obětovali svůj život za národní svobodu. Hlavní pieta konaná 18. června je sice věnována především sedmi statečným, ale každý věnec, každá květina a každá svíčka jim věnovaná je zároveň vyjádřením úcty a pokory před hrdinstvím jejich spolupracovníků. Neboť bez obětavé pomoci stovek lidí by ani jeden agent-parašutista nemohl začít operačně působit a pokoušet se splnit svůj úkol. Jejich pomocníky nebyli trénovaní vojáci, ale častokrát rodiny s dětmi.

Veřejné pietní shromáždění začalo v 10.30 hod. státními hymnami Slovenské republiky a České republiky. Kladení

květinových darů zajistili vojáci Čestné stráže Armády České republiky z Posádkového velitelství Praha. Mezi prvními byly položeny květiny za členy rodin parašutistů a jejich podporovatelů, dále zástupci prezidenta, vlády, Senátu i Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, velení ozbrojených sil, velvyslanectví Slovenska, Spojeného království, Spojených států amerických, Francie i Německa, vojenských útvarů, církví, státních institucí a občanských spolků. Na úplný závěr, na čestném místě, položil věnec předseda Československé obce legionářské br. Pavel Budinský. Ostatně, členů ČsOL bychom mezi účastníky nedělního pietního aktu našli mnoho, a to z celé republiky.

Sedm československých agentů-parašutistů bylo ve svém dočasném úkrytu v Resslerově ulici obklíčeno během noci ze 17. na 18. června 1942 po zradě jednoho z jejich kolegů, Karla Čurdy, a následných krutých výsleších zatčených osob, které německé gestapo dovedlo až ke kryptě chrámu sv. Cyrila a Metoděje. Sedm stovek příslušníků jednotek SS a vyšetřovatelé gestapa se pak několik hodin neúspěšně pokoušeli získat agenty živé. Nejdříve sváděli boj s trojicí Adolf Opálka, Jan Kubiš a Josef Bublík. Po jejich smrti byla dobývána krypta, kde se bránila čtveřice Josef Valčík, Josef Gabčík, Jaroslav Švarc a Jan Hrubý. Na dobývání krypty se museli podílet i čeští hasiči, kteří se pokoušeli zaplavit podzemní prostory vodou. Boj skončila až odpálením vstupní desky před oltářem, po kterém si agenti vzali život dobrovolně. Nikdo z nich nepadl do rukou nepřítele a nemohl tak vyzradit žádné podstatné informace. Padli jako hrdinové. ■

Den Jana Kubiše 2023

text br. Petr Tolar
foto Památník národního útlaku
a odboje v Panenských Břežanech

Památník národního útlaku a odboje v Panenských Břežanech zorganizoval na den 81. výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha celodenní akci pro širokou veřejnost s názvem „Den Jana Kubiše“. Celodenní program zahrnoval ukázky moderní i historické vojenské techniky a vybavení, výstavy, přednášky a také program zaměřený na nejmenší návštěvníky.

Akce podpořené Středočeským krajem se zúčastnili příslušníci Armády České republiky, členové Československé obce legionářské, klubu vojenské historie Pětačtyřicítka Brno a jejich přátel, a také zástupci Muzea Police České republiky. Ti všichni zajišťovali venkovní program, kde prezentovali moderní vybavení českých vojáků od 44. lehkého motorizovaného praporu z Jindřichova Hradce, jakož i vybavení jejich historických předchůdců, příslušníků československé zahraniční armády ve Velké Británii z let druhé světové války.

Ve stánku policejního muzea se návštěvníci seznamovali s vývojem práce bezpečnostních sborů u nás. A stánek Československé obce legionářské nabízel nejen seznámení s historií, ale nyní především vyžití pro děti. K dispozici byla vzduchovková střelnice, házení gumovými granáty (pro menší pěnovými míčky) a podlézání drátěné překážky. Ve stánku byly k dispozici informační letáčky a brožury, značný zájem vzbuzovaly také vystavené předměty spojené s československými agenty-parašutisty první operační vlny, zvláště

s paraskupinou ANTHROPOID. Té byla také věnována venkovní panelová výstava, kterou k 80. výročí připravila Obec legionářská a Iniciativa A.

Ač v areálu památníku probíhají rekonstrukční práce a panovalo velké horko, našlo si čas množství návštěvníků všech věkových skupin. A dle ohlasů na místě byli s programem velmi spokojeni. Kromě výše uvedeného k tomu jistě přispěli i erudované přednášky historiků Libora Pařízka a Jana Břečky o paradesantních skupinách SILVER A a SILVER B. Velkým lákadlem byla bezpochyby také možnost návštěvy tzv. dolního zámku v Panenských Břežanech, kde na jaře 1942 bydlel Reinhard Heydrich s rodinou. Odtud také ve svém voze vyjel 27. května 1942 na svou poslední cestu do práce na Pražský hrad, při které na něj zaútočili agenti-parašutisté ze skupiny ANTHROPOID, Josef Gabčík a Jan Kubiš. ■

Obraz legionářského umělce Břetislava Bartoše „Přední stráž na Doss Casina“.
(sbírka ČsOL)

105. výročí bitvy o Doss Alto

Jindřich Varhaník – velitel obrany kaverny

text br. Michal Rak

Boje na italské frontě stále stojí ve stínu bojů legionářů v Rusku a ve Francii. Nejznámější je bitva 21. září 1918 na Doss Alto, kde se legionáři bránili rakouské přesile. Tragický osud velitele postavení „Roncola“ por. Oldřicha Trojánka je znám. Do zapomnění ale upadl velitel obrany kaverny por. Jindřich Varhaník, který byl velice schopným důstojníkem.

Ve středu 29. srpna 1894 se manželům Václavu a Františce (rozené Jelínkové) Varhaníkovým narodil na Smíchově, který je dnes součástí Prahy, syn Jindřich. Rodina se později přestěhovala do Rostislavovy ulice ve Vršovicích. Jindřich absolvoval gymnázium, maturitu složil roku 1913 a nastoupil ke studiu na pražskou filozofickou fakultu. Mezitím však vypukla válka, takže po dvou semestrech byl 24. října 1914 presentován jako jednorozční dobrovolník u pěšího pluku č. 11 v Praze, kde nastoupil do školy pro důstojníky v záloze. Po jejím ukončení byl jako kadet aspirant jmenován velitelem čety. Dne 1. května 1915 odešel jako pobočník velitele praporu na východní frontu, kde následně velel četě a stal se i zatímním velitelem

Jindřich Varhaník na snímku z cestovního pasu z roku 1924. (NA)

roty. Poslední červnový den roku 1915 byl raněn a celý červenec strávil v nemocnici v Užhorodu. Poté se opět vrátil na frontu, 18. srpna byl jmenován podporučíkem v záloze, ale o deset dní později byl zraněn opět, když utrpěl zlomeninu pravé nohy. Byl evakuován do Prahy a na přelomu let 1915–1916 se léčil v Trenčianských Teplicích.

Dne 15. ledna 1916 se hlásil u náhradního praporu pěšího pluku č. 11 v maďarském městě Gyula. Zde se účastnil výcviku nových vojáků a 2. července odešel jako zatímní velitel roty na italskou frontu. Dne 1. srpna ho povýšili na poručíka v záloze a 2. listopadu byl u San Grado di Merna zajat Italy. Bylo to v průběhu tzv. deváté bitvy na Soči. Italové ji zahájili 30. října mohutnou dělostřeleckou přípravou, pozemní útok se ale opět utopil

Mula, cenný pomocník v horském terénu, s podstavcem a skřínkami na střelivo pro bombomet 33. čs. stř. pluku. (VÚA-VHA)

v krvi. Obě strany ztratily na 30 tisíc padlých, nezvěstných, zajatých a raněných. Pěší pluk č. 11 byl téměř zničen, když přišel o více jak 3000 mužů, zbylá necelá pětistovka však dokázala ubránit svá postavení a italské vojáky odrazit.

Varhaník byl následně držen v zajateckých táborech u měst Conversano, Catania a Termini Imerese. Sám uvádí, že se do čs. vojska hlásil v březnu 1918, nicméně mu byl vstup do legií oficiálně přiznán od 17. dubna 1918, kdy podal přihlášku v táboře Sulmona, kam byl převezen o dvanáct dní dříve. Stal se příslušníkem 33. čs. střeleckého pluku v hodnosti poručík a 21. května nastoupil do kulometného kurzu v Bagni di Porretta. Po jeho ukončení 9. června se stal velitelem 12. kulometné roty pluku.

BOJE NA DOSS ALTO

Během bojů na Piavě v červnu 1918 sice Italové zastavili rakousko-uherský útok, sami ale utrpěli velké ztráty a jejich jednotky byly vyčerpané. Vrchní velitel italské armády gen. Armando Diaz věděl, že jeho muži potřebují odpočinek, reorganizaci a doplnění, proto 14. srpna 1918 dostal velitel 6. čs. stř. divize od velitelství 29. armádní sboru rozkaz, aby přešel a obsadil úsek Altissimo.

Úsek Altissimo se rozkládal od severního cípu Gardského jezera až k městečku Brentonice a byl jedním z nejdůležitějších bodů fronty italské 1. armády. Chránil masiv Monte Balda proti nepřátelskému útoku a zároveň s linií od Zugny Torty

Pohled na Doss Alto (vpravo uprostřed) od Sasso Legg, vlevo postavení Roncola italiana. (VÚA-VHA)

Velitelství 33. čs. stř. pluku mezi Doss Casina a Doss Remit. (VÚA-VHA)

k Pasubiu uzavíral nepříteli vstup do lombardské nížiny údolím Adiže. Na frontě zaměnily čs. jednotky 13. a 17. skupinu alpských praporů.

Dne 15. srpna obsadil II. prapor 33. čs. stř. pluku Doss Casina a III. prapor 34. čs. stř. pluku Mlaga Campej, 16. srpna I. prapor 33. pluku Doss Spiranau a II. prapor 34. pluku Sezione Campej, 17. srpna I. prapor 34. pluku M. Rigotti a 5. a 6. rota divizních kulometů podúsek Campej a jako poslední zaujaly 18. srpna III. prapor 33. pluku a 3. a 4. roty brigádních kulometů postavení na Doss Remit. Následující den převzalo velitelství XII. čs. brigády velení nad úsekem Altissimo, velitel 33. pluku plk. Barreca velení podúseku Casina a velitel 34. pluku plk. Gambi podúseku Campej. XI. čs. brigáda zůstala v záloze.

Čechoslováci byli v postaveních přivítáni svými novými italskými spolubojovníky, zároveň všude viděli stopy bojů, protože důležitého bodu Doss Alto se Italové zmocnili po tvrdém boji 4. srpna 1918. Po obsazení pozic začali okamžitě Čechoslováci s opravami zákopů a s průzkumnou a propagační činností pomocí hlídek i letáků. Přítomnost čs. vojáků samozřejmě záhy zaznamenalo i rakousko-uherské velení, pro které se tito „vlastizrádcí“ rázem stali hlavním nepřítelem. Začalo tak nepřetržité ostřelování čs. pozic, zejména Doss Alta a Doss Casina. Dělostřelbu záhy následovaly i pokusy o vniknutí do čs. linií, které probíhaly celý zbytek srpna i v září.

Důležitým postavením v čs. liniích byla kóta 703 Doss Alto. Byla klínovitě vsunuta do linie a z ní ovládaly kulometry celou

Vstup do kaverny pod kótou 703 Doss Alto. (VÚA-VHA)

Generál Graziani a generál Badoglio při inspekci 3. roty 33. čs. stř. pluku na Doss Alto. (VÚA-VHA)

úzkou rokli, kterou procházela jediná silnice k nepřátelským postavením. Pozice byla také dobře vybudována, rozsáhlý tunel se točil v půloblouce kopulí a útočiště v něm našlo několik rot a kulometů. Před úkrytem se ještě nalézala předsunutá hlídka Roncola italiana, nejnebezpečnější místo celých čs. linií (měla přezdívku šibenice). Nepřekvapivě tak Doss Alto během bojů několikrát změnilo majitele a nebylo mezi vojáky oblíbené. Tušili, že v případě nepřátelského útoku buď padnou, nebo budou zajati a čeká je oprátka. Uvědomovali si však význam postavení.

Dne 20. září se slavil italský státní svátek, na což Rakušané reagovali zpěvem posměšných písní, které zazněly i v češtině. Na následující den pak naplánovali útok na Doss Alto, vycházeli z předpokladu, že po předcházejících oslavách budou obránci „unavení“.

Útok začal 21. září asi ve 4 hodiny ráno silnou dělostřeleckou palbou. Italové sice vzápětí odpověděli, rakousko-uherský útočný prapor Riva se ale již přesunul před drátěné překážky, takže nebyl zasažen. Zato rakouské granáty dopadaly ve velkém počtu jak na úkryt, tak na pozorovatelnou Roncola, křídla kóty 703 pak byla ostřelována plynovými granáty, aby byl zamezen přísun posil. Rakouská dělostřelba skončila v 5.50 hod. a podařilo se jí zcela zničit drátěné překážky, maskování i část zákopů, načež vyrazily tři nepřátelské útočné skupiny. Postavení Roncola padlo pod nepřátelským nápořem poměrně rychle, několika vojákům se sice podařilo ustoupit na Doss Alto, většina však zahynula a několik bylo i zajato. Velitel postavení por. Oldřich Trojánek se raději zastřelil, aby se vyhnul potupné popravě. Rakušané se tak rychle dostali ke krytu

Zákopy a místo stráže a pozorovatele Roncola italiana pod kótou 703. (VÚA-VHA)

„Zákop smrti“ na Roncola italiana. Pozice hájené kulometnou rotou 33. čs. stř. pluku. (VÚA-VHA)

Důstojníci III. praporu 33. čs. stř. pluku na Mt. Baldo. Na snímku jsou také oba důstojníci padlí na Doss Alto – č. 1 por. Oldřich Trojánek, č. 3 por. František Svoboda. Jindřich Varhaník sedí napravo od Trojánka. (VÚA-VHA)

na Doss Alto, na který začali házet bomby a vchodem se snažili vniknout dovnitř.

Obránce se jim však nepodařilo překvapit a ti se zuřivě bránili jak střelbou, tak i bodáky. Obranu kaverny řídil právě por. Jindřich Varhaník, jehož chladnokrevnost a rozhodnost při obraně vstupu zabránila jejímu dobytí. Později vzpomínal: „Telefonní spojení však bylo granáty přetrženo. Bylo tu ještě jiné pojitko, optika, signální lampa. Bohužel tato při prvním rozsvícení zhasla tlakem vzduchu v blízkosti vybuchlé miny a signalistům se nepodařilo do konce boje znovu ji přivést v činnost. Zbývala poslední naděje, jak vyrozumět italské dělostřelectvo, které stále mlčelo – byly to rakety.

Podle svých tvarů a barev měly dáti dělostřelectvu znamení, do kterých prostorů má střílet. Vzaty tedy rakety, jež byly znamením pro palbu na přední linii nepřátelských zákopů. Rakety však, pravděpodobně že byly úplně zkažené vlhkem tunelu, vůbec nefungovaly a vydaly jen spoustu dýmu, který nemohl být z dělostřeleckých pozorovatelů nikterak pozorován.

Zatím však již útok vyrazil, kulometry se rozřehaly, do tunelu přibíhali bratři z jednotlivých hlídek, hlásíce postup nepřítelů a také osud Trojánkovy hlídky a italské dělostřelectvo stále ještě nestřílelo. Kaverna připravena k obraně tak, že vchod do ní byl uzavřen a chráněn těžkým kulometem.

Opakován znovu pokus s raketami, až zbývaly jen rakety značící: žádám palbu do vlastní linie.

Třebaže nebyla ještě situace tak zoufalá a výšina 703 stále v našich rukou, bylo přece nutno pokusit se přivolat dělostřeleckou palbu aspoň těmito signály, zvláště když se nepříteli podařilo již obejít tunel tam, kde nebylo stříleno a dorážel

na vchod nejen zepředu, nýbrž i ze shora a chystal se plamenomety vykourit obránce od střílen.

Tu po několika nezdařených pokusech konečně jedna z oněch raket, vystřelená střílnou vedle zavřeného vchodu, jako zázrakem ještě vlhkem nezkažená fungovala a na její znamení, „zlatý déšť“, italské dělostřelectvo zahrulo výšinu 703 krupobitím střel.

Tím byl boj rozhodnut. Nepřítel se dostal do krizového ohně, kde jej z jedné strany kulometry a bomby ze střílen a z druhé strany dělostřelecká palba nutila k ústupu. Nemohl však ustoupiti cestou, kudy přišel, nýbrž utíkal k Malga Zurez, dostal se však opět do palby kulometů na západním okraji tunelu. Bylo šest hodin – boj skončen.“

Selhaly i útoky na další čs. postavení a po vyjasnění situace kolem 9. hodiny byly vyslány posily od 33. i 34. pluku, kterým se podařilo do 18 hodin dobyt všechna ztracená postavení. Bitva o Doss Alto nebyla z vojenského hlediska příliš významná, z politického však velmi. Úspěch Čechoslováků byl již následující den uveden v denní zprávě vrchního velitelství italské armády, odkud se roznesl do celé Itálie a pak i zbytku světa. Ze všech stran chodila uznání a děkování. Nebylo to však zadarmo. Padli dva důstojníci, kromě Trojánka ještě por. František Svoboda na Sasso Sega, a pět vojáků, 31 mužů bylo zraněno. Dalších pět legionářů bylo zajato, čtyři z nich následně Rakušané popravili.

Již 24. září v divizním rozkaze č. 105 ocenil boj na Doss Alto gen. Graziani: „Ale protože vy všichni, příslušníci III. praporu 33. pluku, a zvláště 12. roty kulometné, 2. roty, 2. a 3. zákopnického oddílu a útočné čtyř, jste věděli, že v tom okamžiku

Padlý čs. legionář u vchodu do kaverny na Doss Altu. (VÚA-VHA)

byla ve vašich rukou čest národní armády, byli jste všichni jako z kamene; někteří z vás padli na bojišti a několik desítek bylo raněno, ale nepřítel s těžkými ztrátami a s pěnou vzteku u úst se naučil vás znáti v novém národním stejnokroji. Vám, jako velitel a otec, vyslovuji uznání; vám, jako italský generál vyjadřuji obdiv a vděk za významný úspěch, že jste neochvějně obhájili životní bod naší fronty. Všem italskému dělostřelectvu, které s největší pohotovostí a přesností zasáhlo účinně do boje k naší pomoci, posílám svou pochvalu a dík. Celému našemu československému sboru přeji zdar a pevně věřím, že všichni a vždy budeme bojovat stejně udatně a šťastně."

V noci na 1. října došlo k výměně jednotek XII. brigády za oddíly XI. brigády, ale již 6. října byl úsek předán Italům a 6. čs. stř. brigáda odešla do zálohy. Měla se zde připravovat na plánovanou ofenzivu, ale válka v Itálii skončila dříve, než k ní došlo a 6. brigáda tak do dalších bojů již nezasáhla.

SLUŽBA V ČS. ARMÁDĚ

Čs. vojsko v Itálii prošlo po skončení války velkou reorganizací a bylo i doplněno z čs. vojáků zajatých v posledních operacích, zejména specialisty, např. dělostřelci. Došlo také k ocenění statečných bojovníků z Doss Alta, dne 15. listopadu 1918 tak Varhaník obdržel Medaili za vojenskou statečnost – stříbrnou (*Medaglia al Valor Militare d'argento*) a 12. prosince čs. Válečný kříž. Zároveň se začal chystat přesun do vlasti, kde bylo potřeba zajistit pohraniční oblasti a zejména Slovensko, které až doposud tvořilo integrální součást Uher. Dne 8. prosince proběhla v Padově přísaha nové republiky, přičemž 33. pluk zde obdržel svůj prapor, který mu darovaly dámy z Milána. Varhaník se domů vrátil s 12. vlakovým transportem 19. prosince 1918. Jeho pluk pak pokračoval právě na Slovensko, kde se zapojil do obsazení Bratislavy a okolí a kde následně vykonával pohraniční službu. V lednu 1919 byl Varhaník na měsíc přidělen k velitelství pluku, 28. února byl povýšen na rotmistra (kapitána). V březnu obdržel italský Válečný záslužný kříž a byl

přidělen k „čestné rotě pana presidenta“ a poté k „čestné rotě gen. Piccioneho“.

V téže době se moci v Maďarsku chopili bolševici a záhy s nimi vypukly boje, protože chtěli získat zpět pod kontrolu Slovensko, historické ‚Horní Uhry‘. Muži 33. pluku drželi pozice v okolí Bratislavy, ale zakrátko museli posílit zle tísněné čs. jednotky na jiných úsecích. V červnu tak II. prapor bojoval u Nových Zámků, Pozby či Rendevy, III. prapor se účastnil postupu z Levic na Čifáre, kde následně držel pozice až do příměří 24. června 1919. Varhaník se operací účastnil jako velitel roty a krátce byl i zatímním velitelem III. praporu.

Následně se rozhodl pokračovat v kariéře u armády. V srpnu 1919 byl přidělen k referátu pěchoty na MNO a v listopadu 1920 na zkušební praxi k dělostřeleckému pluku 104 v Hradci

V roce 1938 tvořily výzbroj dělostřeleckého pluku 54 „motorisované“ 8cm lehké kanony vz. 30 a 10cm lehké houfnice vz. 30. Na ilustračním snímku zbraň prvního typu. (sbírka ČsOL)

Králové a v březnu 1921 k dělostřeleckému pluku 2 do Plzně. Dělostřelectvo se pak stalo jeho zbraní. Od května do září absolvoval dělostřelecké učiliště v Olomouci, načež byl přidělen k dělostřeleckému pluku 109 v Bratislavě. V listopadu 1923 se vrátil do dělostřeleckého učiliště jako instruktor a byl povýšen na štábního kapitána. Následně byl v září 1924 odeslán do aplikační školy dělostřelectva ve francouzském Fontainebleau. Zde obdržel při odchodu v srpnu 1926 následující hodnocení: „Škpt. Varhaník sledoval vyučování ve škole s příkladnou pílí a horlivostí. Ve střelecké škole prokázal bystrozrakost a chladnokrevnost velitele baterie ovládajícího dokonale svojí úlohu. Výtečný důstojník, jistého rozhodování se; všechno, co bylo možno získati v době pobytu na škole, skutečně získal.“ V září 1925 ještě od Italů obdržel Řád italské koruny 5. třídy (rytíř).

V říjnu 1926 se stal velitelem III. oddílu dělostřeleckého pluku 6 v Brně, 1. března 1927 zahájil čtyřměsíční kurz pro velitele oddílů v Praze. Poté se vrátil do Brna, ale 15. července odjel do Plaveckého Podhradí k praktické části kurzu, který dokončil jako desátý z 90 frekventantů, přičemž z 29 dělostřelců byl nejlepší. Od 13. srpna zastával post zástupce velitele II. oddílu a velitele baterie u dělostřeleckého pluku 6. V lednu 1928 se však přesunul do Prahy, kde se stal učitelem taktiky dělostřelectva ve Velitelské škole. Zde byl povýšen nejprve na majora a posléze na podplukovníka dělostřelectva. Na konci září 1932 se stal velitelem II. oddílu dělostřeleckého pluku 104 v Hradci Králové. V roce 1932 se také oženil se slečnou Annou Žabkovou a následujícího roku se jim narodila dcera. Od 14. listopadu 1933 do 16. července 1934 navštěvoval kurs pro velitele vojskových těles, ve kterém se mezi příslušníky své zbraně umístil druhý z 22 s výtečným prospěchem.

Následně se vrátil do Hradce, ale již 1. září byl odeslán k dělostřeleckému pluku 112 v Mukačevu k „zpracování do agendy velitele pluku“. Tím se fakticky stal k 31. lednu 1935 a v červenci 1936 byl povýšen na plukovníka dělostřelectva. Na konci listopadu 1936 se stal velitelem dělostřeleckého pluku č. 54 v Bratislavě, přičemž od 1. března do 8. května 1937 absolvoval zkrácený autokurs pro důstojníky s hodnocením výtečný, a to jako první mezi všemi 25 účastníky. V té době byl velice kladně hodnocen svými nadřízenými. Například brig. gen. Mackevič o něm v listopadu 1937 napsal: „Při řízení bitevních střelb svého pluku a při velení skupiny divisního dělostřelectva projevil nevšední vědomosti a iniciativu v technicko-střeleckém a taktickém směru.“ V kvalifikační listině za rok 1937 pak čteme: „Všestranně naprosto spolehlivý, velmi svědomitý a pilný s plně vyvinutým smyslem pro povinnost. Pracuje iniciativně, samostatně a tvořivě v plném vědomí odpovědnosti, již se nebojí a kterou rád a odhodlaně přejímá. (...) K představeným mužně a ukázněně přímý a zcela oddaný. K sobě rovným upřímně kamarádský, snášenlivý a ochotný. K podřízeným přísný, avšak spravedlivý, pečlivý a důsledný. Dovede si získat jejich důvěru a oddanost. (...) Výborný velitel dělostřeleckého pluku. Vzhledem k vynikajícím cvičitelským schopnostem velmi upotřebitelný jako učitel na vojenských školách (děl.).“ Nepřekvapivě tak, obdržel nejvyšší stupeň hodnocení – výtečný.

Dne 3. ledna 1938 nastoupil v Praze do kursu pro vyšší velitele, který ukončil 30. června s prospěchem velmi dobrým a s tím, že je způsobilý k zastávání místa brigádního generála. V té době se však politická situace ve střední Evropě velmi přiostrčila, takže se vrátil ke svému pluku. Po vyhlášení mobilizace se 25. září 1938 stal velitelem dělostřelectva 3. rychlé divize v Levicích. „V této funkci osvědčil se výtečně,“ napsal jeho nadřízený brig. gen. Jaroslav Eminger v prosinci 1938.

Nováčkové I. praporu Vládního vojska podepisují slavnostní slib. (sbírka ČsOL)

Jindřich Varhaník zůstal v řadách armády až do její likvidace v červnu 1939, přičemž byl pravděpodobně přidělen do kmenového stavu 11. divize, a 1. července nastoupil službu ve Vládním vojsku, tedy ozbrojené složky Protektorátu Čechy a Morava odpovědné za udržení vnitřní bezpečnosti a pořádku a která měla na venek značit „samostatnost“ nového státního útvaru. Vládnímu vojsku po celou dobu velel jeho bývalý nadřízený gen. Jaroslav Eminger. Varhaník se stal přednostou skupiny 1. oddělení Generálního inspektorátu. V únoru 1940 převzal skupinu pro velení na 2. oddělení inspektorátu a v říjnu 1941 se navrátil do 1. oddělení. K 1. dubnu 1942 byl, jako většina bývalých legionářů, přeložen do výslužby.

Varhaník poté žil s rodinou v Praze-Nuslích, přičemž v roce 1939 se mu narodil syn. Do odboje se pravděpodobně nezapojoval, po vypuknutí povstání byl ale od 5. května 1945 přítomný na Pankráci v továrně Janeček. Zdejší postavení spadalo pod podúsek Pankrác, kterému velel pplk. děl. František Peška, bojovníkům v továrně pak mjr. pěch. Antonín Novák. Varhaníkova účast není nikde vzpomínána. Dne 13. května byl odeslán na velitelství Velké Prahy-východ a 21. května se stal velitelem dozorcích a zajišťovacích orgánů automobilního parku 1. V lednu 1946 již byl velitelem provozního oddělení autoparku 1. Hodnocení jeho nadřízeného plk. Karla Mayera bylo opět výtečné: „Velmi dobře vyvinutý smysl pro povinnost, iniciativní a vědomý odpovědnosti. (...) Zřejmá snaha po neustálém doplňování vědomostí. (...) Osvědčil zvláštní schopnosti jako vedoucí provozního oddělení, zejména též při řešení obtížných situací a při jednání se stranami. (...) Osvědčil mimořádný zájem v obtížné službě autoparku a zhostil se velmi dobře úkolů, pro něho původně cizích a nezvyklých.“ Stupeň kvalifikace výtečný potvrdil i velitel II. odboru gen. Jaroslav Kratochvíl.

Vše tedy nasvědčovalo tomu, že i v osvobozeném Československu by mohl pokračovat v armádní kariéře. Plukovník dělostřelectva Jindřich Varhaník však zemřel 4. ledna 1947 v nemocnici na Bulovce. Za službu v legiích ještě obdržel čs. Revoluční medaili a Medaili vítězství a od Italů Pamětní válečnou medaili 1915–1918 a za odvalu Čestnou medaili příslušníkům italských ozbrojených sil (*Medaglia d'Onore all'Esercito ed all'Armata*). V roce 1936 také pochvalné uznání velitele 12. divize za vynikající službu. ■

Výstava „Velký útěk“

text br. Vladislav Severin
foto br. Vlastimil Křišťan

Vnoci z 24. na 25. března 1944 se uskutečnil hromadný útěk spojeneckých letců, sloužících v RAF, z německého zajateckého tábora Stalag Luft 3, ležícího u města Sagan (nyní polská Żagań). K útěku bylo připraveno 200 zajatců oblečených do přešitých vojenských uniforem, aby co nejvíce připomínaly civilní oděv, každý „útěkář“ obdržel v táboře tajně vyrobený kompas, dávku koncentrované stravy a falešné doklady. Značná část z nich byla vybavena německými plaidly, průvodními dopisy pro obchodní cestující nebo zahraniční dělníky, které umožňovaly pohyb po území Třetí říše. Cesta na svobodu vedla 110 metrů dlouhým tunelem vedeným v hloubce takřka 10 metrů, který zajatci budovali celý rok a dali mu jméno Harry. Mezi těmi, kteří se tunelem dostali ven, byli i naši letci Bedřich Dvořák, Ivo Tonder a Arnošt Valenta, který byl zároveň členem nejužšího útěkového výboru, kde měl na starosti zpravodajskou činnost a získávání důležitých předmětů od německého personálu pro výrobu falešných dokladů a vůbec věcí, týkajících se „vnějšího“

prostředí. Bohužel, nepříznivé okolnosti umožnily průchod tunelem pouze 80 zajatcům. Čtyři z nich byli Němci zadrženi u východu z tunelu. V následujících dnech bylo zadrženo na různých místech Třetí říše a Protektorátu 73 zajatců a do Anglie se dostali pouze tři. Na Hitlerův rozkaz bylo 50 ze zadržovaných popraveno. Mezi nimi byl i Arnošt Valenta. V roce 1963 o celé akci natočili Američané slavný film „Great Escape“ se Stevem McQuinem v hlavní roli.

Vernisáž výstavy „Velký útěk“ se konala v Praze v Muzeu československých legií 13. června 2023 za přítomnosti předsedy ČsOL br. Pavla Budinského. Po dobu trvání ji zhlédlo více než 700 návštěvníků. Následně byla výstava přemístěna do Památníku odboje Žamberk, kde byla otevřena 4. srpna 2023 a potrvá do 26. listopadu. Na výstavě je k vidění mnoho artefaktů ze zajateckého tábora včetně písku z tunelu, zbytku lojové svíčky z osvětlení, repliky vozíku, kolejí a výdřevy tunelu a také věci z pozůstalosti Arnošta Valenty. Autorem výstavy je Vladislav Severin. ■

Výtvarník prvního a druhého odboje

text - red-
foto ČsOL a NF V. Preissiga

Československá obec legionářská a Nadační fond Vojtěcha Preissiga si v letních měsících připomněli památku mistra Vojtěcha Preissiga. První vernisáž výstavy o této významné osobnosti se uskutečnila dne 2. června v Památníku odboje Žamberk na úvod výstavní sezóny. V následujících dvou měsících si expozice našla celou řadu návštěvníků, aby byla následně výstava přesunuta do Muzea československých legií v Praze, kde byla na konci července za přítomnosti předsedy ČsOL br. Pavla Budinského, místopředsedy br. Tomáše Pilvouska a mistrovy pravnučky Evy Bernardové slavnostně zpřístupněna veřejnosti. Kromě Preissigových děl byly k vidění i unikátní předměty z jeho pozůstalosti. Program doprovodila přednáška o výtvarníkovi dvou odbojů.

Vojtěch Preissig se narodil před 150 lety, 31. července 1873 v obci Světec na Teplicku. Jeho díla z let první či druhé světové války zná jistě každý zájemce o dějiny boje za československou samostatnost.

Na svět přišel do početné rodiny důlního inženýra Eduarda Preissiga. Po dokončení studia na Uměleckoprůmyslové škole v Praze odešel v roce 1898 na další studia do Paříže, kde spolupracoval s Alfonsem Muchou. Na krátko se vrátil do Čech, ale vlivem finanční tísně se rozhodl pro cestu do Spojených států amerických, kde se stal pedagogem grafických technik na vysokých školách v New Yorku a Bostonu.

Během první světové války, podobně jako celá česká a slovenská krajan-ská komunita v Americe, živě sledoval dění v Rakousko-Uhersku a podporoval Masarykovu zahraniční akci. Tvořil plakáty, pořádal krajan-ská setkání a od roku 1917 se podílel na náboru dobrovolníků do československého vojska ve Francii. Do legie se sám také hlásil, ale nebylo mu to umožněno, neboť pro odboj měla větší význam jeho práce propagační. Na podporu náborové akce vytvořil řadu plakátů verbujících americké Čechy a Slováky do československých legií. Po válce byly v Československu rozšiřovány do škol

jako didaktická pomůcka v dějepisu. Ač nebojoval se zbraní v ruce, vykonal pro první československý odboj obrovský kus práce, a po válce mu tak byl přiznán statut legionáře.

Ve 20. letech 20. století tvořil převážně knižní grafiku. Do vlasti se vrátil až počátkem 30. let. Jeho písmo však v Československu zakotvilo dříve. Ač byl ve Spojených státech uznávaným umělcem, v Československu se zpočátku potýkal s problémy. Nakonec se stal spolupracovníkem uměleckého oddělení Památníku osvobození a rovněž se věnoval volné tvorbě.

Za německé okupace se společně se svou rodinou zapojil do domácího odboje. S dcerou Irenou Bernáškovou, zvanou Inka, se podílel na vydávání ilegálního časopisu V BOJ, pro který tvořil titulní kresby, editoval a překládal. I díky němu vynikal grafickou kvalitou. Mezi lety 1939 až 1941 bylo vydáno 110 čísel tohoto časopisu, který se díky velké kolportážní síti dařilo dodávat po celém Protektorátu Čechy a Morava, ale i do zahraničí. V září 1940 byl Preissig zatčen německou tajnou státní policií a po necelé čtyři roky vězněn. Mezitím byla v srpnu 1942 za odbojovou činnost popravena jeho dcera Inka. Vojtěch Preissig zemřel v koncentračním táboře Dachau 11. června 1944 na následky celkového fyzického vyčerpání jeho nemocného těla. ■

Vzpomínka na československou účast v bitvě o Británii

text br. Petr Tolar

foto ses. Marcela Tolarová, br. Petr Tolar

Za přítomnosti posledního československého letce britského Královského letectva žijícího v České republice, Jiřího Kafky, si Československá obec legionářská 7. července u památníku československých letců na náměstí Svobody v pražských Dejvicích připomněla 83 let od letecké bitvy o Británii.

Pietní shromáždění ke vzpomínce na statečné Čechoslováky, kteří v létě a na podzim 1940 sváděli boje coby příslušníci britského Královského letectva, se zúčastnili zástupci Ministerstva obrany České republiky, Britského velvyslanectví v Praze, Velvyslanectví Slovenské republiky v Praze, Armády České republiky, pořádající Československé obce legionářské a veřejnosti. Nejčestnějším hostem byl válečný veterán, bývalý příslušník 311. (československé) bombardovací peruté a jedno z tzv. Wintonových dětí, podplukovník ve výslužbě Jiří Pavel Kafka. Hezké páteční dopoledne přivedlo desítky lidí k návštěvě památníku československých zahraničních letců, kteří během druhé světové války položili život. Čestnou stráž a kladení věnců zajistili příslušníci Posádkového velitelství Praha a akci moderoval organizační tajemník ČsOL br. Jiří Filip.

S projevem o společném boji Čechů, Slováků a Britů za svobodu vystoupila paní Kate Davenportová, zástupkyně britského velvyslance. Její přítomnost nebyla jen formální – její dědeček totiž během války rovněž sloužil v řadách Královského letectva. Za hostitelskou organizaci vystoupil také řídící tajemník ČsOL br. Milan Mojžíš, který neopomněl zmínit, že vzdávání zasloužených poct našim válečným letcům nebylo vždy samozřejmé, jak dokládají léta komunistického režimu. O to potřebnější je tento historický dluh napravovat.

Kromě zmíněných řečníků byli přítomni i další oficiální hosté. Za armádu velitel Vzdušných sil AČR generálmajor Petr Čepelka, za rezort ministerstva obrany ředitel Odboru pro válečné veterány a válečné hroby MO ČR plukovník Robert Speychal, za slovenskou ambasádu vojenský přidělenec generálmajor Miroslav Kocian, za Krajské vojenské velitelství hlavní město Praha jeho ředitel plukovník Pavel Mareček a zástupce podplukovník Pavel Kácl. Mezi čestnými hosty byl také bývalý vojenský pilot a velitel Vzdušných sil AČR generálporučík František Padělek.

Po položení květinových darů a projevech bylo vzpomínkové shromáždění zakončeno slovenskou a českou státní hymnou. ■

Pietní vzpomínka na Aloise Eliáše u Kolovratského paláce

text br. Petr Tolar

foto Anna Kučerová (Kancelář senátu PČR), br. Petr Tolar

Předseda Senátu Parlamentu České republiky pan Miloš Vystrčil uspořádal v pondělí 19. června 2023 pietní vzpomínku na hrdinu československého domácího odboje z let druhé světové války, protektorátního premiéra a legionáře z první světové války armádního generála in memoriam Aloise Eliáše. Příležitostí k tomu bylo 81. výročí generálovy popravky. K pamětní desce na budově Kolovratského paláce ve Valdštejnské ulici na pražské Malé Straně položili květiny i zástupci Československé obce legionářské.

Pietní shromáždění se konalo od devíti hodin dopoledne u vstupu do Kolovratského paláce, kde je pamětní deska věnovaná osobnosti Aloise Eliáše umístěna od roku 2010. Právě v této budově byla umístěna Eliášova kancelář, kde jej také v září 1942 zatkla německá tajná státní policie. Iniciátorem umístění desky byl tehdejší místopředseda senátu Petr Pithart. Ten byl také čestným hostem letošní pietní vzpomínky, společně s paní Janou Pasákovou, historičkou a osobní přítelkyní Eliášovy manželky Jaroslavy. Ta předala urnu s generálovým popelem manželům Pasákovým. Důstojného uložení se urna s popelem manželů Eliášových dočkala až v roce 2006.

Dalšími hosty byli senátoři Jiří Drahoš, 1. místopředseda senátu, Pavel Kárník a Petr Štěpánek, ředitel Odboru pro válečné veterány válečné hroby Ministerstva obrany České republiky plukovník Robert Speychal, ředitel památníku Lidice Eduard Stehlík, ředitel Oblastního muzea Praha-východ Vlastislav Janík, archivář Archivu hlavního města Prahy Vojtěch Šustek a za Československou obec legionářskou členové republikového výboru ses. Marcela Tolarová a br. Petr Tolar. Pietního aktu se zúčastnili rovněž žáci 4. základní školy Kolín, kteří se toho dne vypravili na exkurzi do senátu.

Nejprve byly položeny květiny k pamětní desce, předseda senátu Vystrčil pronesl několik úvodních slov, načež se všichni účastníci přesunuli do průjezdu, kde se slova ujal pan Pithart a paní Pasáková, kteří hovořili o odkazu Aloise Eliáše.

Bývalý francouzský legionář, který v roce 1918 prošel boji u Verdunu a Terronu, byl komunistickým režimem neprávem označován jako kolaborant. Plné rehabilitace se dočkal až v devadesátých letech, kdy o něm byla natočena i televizní inscenace „Generál Eliáš“. Sokol, legionář, vysoký důstojník meziválečné československé armády a předseda protektorátní vlády byl již od začátku německé okupace zapojen do domácího odboje de facto přímo pod nosy nacistických elit. Předával zpravodajsky cenné informace, pomáhal osobám ukrývajícím se v ilegalitě a dokonce stál za atentátem na kolaborantské novináře protektorátních listů, jehož obětí se stal aktivistický redaktor Karel Lažnovský. Jednalo se o tzv. chleběčkovou aféru. Ihned po příchodu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha do Prahy byl Eliáš zatčen. Popraven byl v pátek 19. června 1942 na někdejší vojenské střelnici v pražských Kobylisích využívané německými okupanty jako popraviště. ■

Pietní vzpomínka na Karla Kněze a křest nové knihy

text br. Michal Rak
foto bři. Petr Tolar a M. Rak

Vpátek 23. června se uskutečnila pietní vzpomínka na vrchního strážmistra Karla Kněze. Ten se po okupaci zapojil do činnosti odbojové organizace Čenda a 22. června 1942 si dobrovolně vzal život, aby tím ochránil své spolubojovníky a rodinu. Jeho pohřeb se uskutečnil o dva dny později. Ve stejný den, kdy nacisté vypálili obec Ležáky.

Vzpomínková akce byla zahájena setkáním účastníků na návsi obce Louka, odkud v 16 hodin ve špalíru vyrazili po cestě k Habrovči k místu, kde se Karel Kněz zastřelil. Dnes se zde nalézá informační tabule a pomník, ke kterému byly položeny květinové dary zástupci kraje, místních samospráv a mnoha spolků, načež následovaly proslovy vzácných hostů. Průběhem provázela vnučka Karla Kněze paní Alena Mergl Kučerová, která o svém dědečkovi napsala knihu *Anna a Karel Knězovi – Příběh českého četníka a sudetské Němky*. K jejímu uvedení v život došlo na tomto symbolickém místě, přičemž kmotry díla se stali hejtman Pardubického kraje pan Martin Netolický, starostka Vrbatova Kostelce paní Pavla

Němcová a za Čs. obec legionářskou, která knihu vydala, člen Předsednictva Republikového výboru br. František Bobek.

Druhá část vzpomínkové akce se uskutečnila ve Vrbatově Kostelci ve společenském sále hostince U Paulusů, dalším místě zcela symbolickém. Právě ve Vrbatově Kostelci Karel Kněz sloužil a v tomto hostinci trávil nejen chvíle volna, zde se také scházel se svými spolupracovníky v rámci odboje. Zde byla o Karlu Knězovi připravena malá výstava a proběhlo i bližší seznámení s knihou, včetně veřejného čtení vybraných pasáží, přičemž zájemci si mohli nechat knihu podepsat od autorky. Kniha je v současné době dostupná na Legiovlaaku či v Muzeu čs. legií v Praze, případně v běžné síti knihkupectví.

Celé vzpomínkové odpoledne bylo provázáno velkým počtem účastníků a dle jejich reakcí se vydařilo a důstojně připomnělo jednoho z řady odvážných vlastenců, kteří pro svobodu naší země obětovali to nejcennější – svůj život. ■

15. ročník cen Rudolfa Medka

text br. Michal Rak
foto M. Tichá, NK

Ve čtvrtek 21. září byly v historické budově pražského Klementina již popatnácté uděleny ceny nesoucí jméno významného československého legionáře Rudolfa Medka. Cena je udělována Slovanskou knihovnou Národní knihovny a spolkem Ruská tradice. Čs. obec legionářská je již několik let partnerem této význačné události, která oceňuje významné osobnosti zabývající se česko-ruskými, potažmo československo-sovětskými vztahy ve 20. století.

Letos se laureátem ceny stal překladatel moderní a současné ruské literatury Jakub Šedivý a tým výzkumníků projektu Čechoslováci v Gulagu, který mapuje a široké veřejnosti přibližuje osudy Čechů a Slováků perzekuovaných v Sovětském svazu, zejména těch držených v pracovních táborech, které se souhrnně označují jako gulagy.

Za tým ocenění převzali Adam Hradilek, Jan Dvořák a Anna Chlebina, což nás obzvláště potěšilo, protože tyto výzkumníky nám velice pomohli s přípravou publikace Sokolovo a dále s námi spolupracují na výzkumu osudů čs. vojáků, členů čs. jednotek v SSSR, kteří byli zadrženi sovětskými bezpečnostními jednotkami. ■

Ozbrojené síly a Československý stát

br. Michal Rak

Vúterý 19. září se v Brně uskutečnila mezinárodní konference Univerzity obrany s podtitulem „Za hranicemi země v boji za svou vlast“. Program byl rozdělen na pět částí. První a nejdelší se věnovala účasti čs. vojáků na zahraničních bojových obou světových válkách. V této sekci za ČsOL vystoupil Michal Rak s tématem bojů a osudů legionářů u Tarnopole v roce 1917 a Milan Kopecký přiblížil formování a první nasazení protiletadlových útvarů 1. čs. samostatné brigády v SSSR v zimě 1943–1944.

V následujících částech konference zazněly příspěvky na řadu zajímavých témat, mimo jiné o protikomunistickém odboji, právu a soudech u čs. legií i čs. zahraničních jednotek za druhé světové války a několik přednášejících se věnovalo účasti naší armády v první válce v zálibu, přičemž většina příspěvků vyvolala živou debatu účastníků.

I mezi dalšími vystupujícími byli členové ČsOL, byť samozřejmě referát přednesli za své badatelské instituce. A dokonce

i mezi pořadateli konference měla ČsOL své zastoupení. Z konference by měla vzniknout kolektivní monografie, která bude dostupná online, a my se již těšíme na příští ročník, věnovaný tématu přítomnosti ruských a sovětských ozbrojených sil v českých zemích a na Slovensku v průběhu 20. století. ■

Udělení pamětní stuhy ČsOL

text ses. Kateřina Jandíková
foto 4. BRN Žatec

Při příležitosti Dne ozbrojených sil České republiky a 29. výročí založení 4. brigády rychlého nasazení „Obrany národa“ se sídlem v Žatci slavnostně udělila dne 30. června 2023 Československá obec legionářská pamětní stuhu na bojový prapor tohoto významného útvaru Armády České republiky. Historie 4. brigády rychlého nasazení se začala psát dne 30. června 1994 v Havlíčkově Brodě, kdy byl zahájen výcvik jednotek brigády.

Dnem 8. května 1999 nese brigáda historický název „Obrany národa“, kterým navazuje na odkaz účastníků odboje v období druhé světové války, a především stejnojmenné odbojové organizace. Kromě plnění bojových i nebojových úkolů je v rámci činnosti brigády věnována značná pozornost vojenským tradicím naší vlasti, přičemž tento útvar dlouhodobě spolupracuje rovněž s ČsOL. Příslušníci brigády se aktivně podílí na pietních aktech připomínajících hrdinství našich předků v obou světových válkách.

V loňském roce převzala brigáda čestnou záštitu nad pietním místem věnovaným československým paraskupinám Intransitive a Tin a rodině Viktorových, která byla popravena za pomoc parašutistům. Pietní místo bylo vybudováno plzeňskou jednotou ČsOL u chaty Václavka v CHKO Brdy. Osudy československých parašutistů a odbojářů jsou zde každoročně připomenuty pietní vzpomínkou, na níž se brigáda a její velitel brig. gen. Jan Štěpánek významně podílí a také seskokem výsadkářů – současných i bývalých vojáků 4. brigády rychlého nasazení, 43. výsadkového pluku Chrudim, 24. základny dopravního letectva Praha – Kbely, 21. základny taktického letectva Čáslav, Velitelství výcviku – Vojenská akademie Vyškov, Vojenského technického ústavu Praha – Kbely, Útvaru rychlého nasazení PČR a členů Aeroklubu Plzeň-Bory.

Zejména za tento příkladný postoj, vztah k historii naší země a vynikající spolupráci byla pamětní stuha z iniciativy Jednoty ČsOL v Plzni a po schválení Předsednictvem RV ČsOL udělena. Z řad přítomných čestných hostů a velení brigády zaznělo několik projevů. Velitel Pozemních sil Armády ČR, genmjr. Roman Náhončík připomněl historii samotné brigády, její nelehké začátky a vysokou profesionální úroveň tohoto bojového útvaru. Velitel 4. brigády rychlého nasazení brig. gen. Jan Štěpánek ve svém projevu uvedl, že války jsou součástí historie lidstva a schopnost bránit vlastní zemi je důležitá nejen pro naši současnost, ale zejména pro další generace.

Předseda Jednoty ČsOL v Plzni br. pplk. v z. Jindřich Plescher hovořil o odkazu československých legionářů a propojování slavné vojenské historie Českých zemí se současnou armádou, připomněl také velký přínos brigády v oblasti zahraničních operací Armády ČR. Čestný předseda Klubu výsadkových veteránů generála Rudolfa Severina Krzáka Jindřichův Hradec, pplk. v. v. Petr Čejka pak připomněl historii červených baretů a jejich význam v ozbrojených silách ČR.

Pamětní stuha Československé obce legionářské, která nese motto: „My svobodu vybojovali, vy ji braňte,“ na bojový prapor 4. brigády rychlého nasazení slavnostně zavěsil pplk. Jindřich Plescher. Je nám velkou ctí, že pamětní stuha je součástí bojového praporu brigády, která náleží k těm útvarům Armády České republiky, které s úctou, pokorou a hrdostí pokračují v odkazu těch, kteří měli odvahu bojovat za svobodu naší vlasti. ■

Malice slovenská oslavila 160. výročí od svého založení

Zástupci Československé obce legionářské se zúčastnili oslav 160. výročí vzniku Matice slovenské a 30. výročí vzniku samostatné Slovenské republiky. Matica slovenská, první spolek Slováků v habsburské monarchii, stála u zrodu moderního Slovenska.

Slovenský Martin se ve dnech 3. až 6. srpna 2023 stal centrem veškerého matečnického dění. Uskutečnily se zde celoslovenské mateční slavnosti, jejichž součástí byl dvoudenní V. kongres matic a institucí slovenských národů, odhalení busty předsedy Zahraniční Matice slovenské, autorovi současné slovenské vlajky Mons. Františku Fugovi, celá řada kulturních akcí pro veřejnost a taktéž slavnostní galaprogram s názvem 160 roků v Turčanské zahrádce, 30 roků v Slovenské republice.

Galaprogram byl zahájen státní hymnou Slovenské republiky v podání Pěveckého sboru slovenských učitelů. Úvodní projev večera přednesl předseda Národní rady SR Boris Kollár. Předseda Matice slovenské Marián Gešper připomněl, že Matica slovenská byla založena v roce 1863, v roce

tisícího výročí příchodu Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu. Se závěrečným projevem vystoupil primátor města Martin Ján Danko, který poděkoval Matici slovenské za její dosavadní činnost a poznamenal, že nebyť Matic, Martin by se nikdy nestal tak významným politicko-kulturním centrem tehdejší doby, ve kterém působili, našli domov, ale i místo posledního odpočinku významné osobnosti slovenského národa.

Součástí galavečera byla vystoupení folklórních matečnických kolektivů ze všech koutů Slovenska, která dala nahlédnout do bohaté kulturní činnosti matečňáků. Po skončení galaprogramu měli zástupci ČsOL možnost pohovořit s předsedou Matice slovenské Mariánem Gešperem a vyřídít mu srdečný pozdrav předsedy ČsOL br. Pavla Budinského. Ač naše společné setkání bylo jen krátké, bylo o to srdečnější a potvrdilo, že Matica slovenská a Československá obec legionářská jsou organizace, které pojí stejná snaha – udržet tradice a historickou paměť národa stále živé. ■

Vzpomínka na velkého člověka

text br. Petr Tolar
foto ses. Marcela Tolarová

Ve čtvrtek 14. září si na lánském hřbitově zástupci státní správy, vlasteneckých organizací a veřejnosti připomněli 86. výročí odchodu zakladatele a prvního prezidenta samostatného československého státu, významného státníka, pedagoga, myslitele a ideového vůdce prvního československého odboje Tomáše Garrigua Masaryka.

Za Československou obec legionářskou položil věnec organizační tajemník br. Jiří Filip a ses. Ivana Čílová, vnučka ruského legionáře Mikuláše Antonína Číly. Účast ses. Čílové byla symbolická, neboť její dědeček se i přes vysoký věk a sabotáže komunistické Státní bezpečnosti podílel na organizování legionářských setkání nad hrobem „bratra prezidenta“ v dobách normalizace.

Květinové dary na hrob rodiny Masarykových položila rovněž vedoucí Kanceláře prezidenta republiky Jana Vohralíková, náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky generálmajor Radek Hasala, předseda Senátu Parlamentu České republiky Miloš Vystrčil, místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Jan Skopeček, za vládu České republiky ministryně pro vědu, výzkum a inovace Helena Langšádlová a za Ministerstvo obrany České republiky vrchní ředitel Sekce vyzbrojování a akvizic Lubor Koudelka. Čestnou stráž u hrobu zajistila Hradní stráž, o hudební podkres se postarala Hudba Hradní stráže a Policie České republiky.

Díky podpoře Ministerstva obrany ČR vypravila ČsOL do Lán z Prahy autobus, kterým se svezli i zástupci dalších organizací. Účastníci výpravy se po pietním aktu na hřbitově tradičně zastavili v Muzeu T. G. Masaryka v Lánech. ■

Legionáři si připomněli 75. výročí úmrtí prezidenta Beneše

br. Miroslav Šindelář

Vpátek 1. září 2023 se v jihočeském Sezimově Ústí u hrobky manželů Edvarda a Hany Benešových uskutečnil již tradiční pietní akt. Spolu s mnoha hosty se vzpomínkového setkání na druhého československého prezidenta – dr. Edvarda Beneše – zúčastnila také delegace ČsOL, kterou vedl bratr tajemník Jiří Filip.

Ten také k hrobu položil smuteční věnec jako výraz úcty k velkému státníkovi, který se významně zasadil o vznik samostatného Československa a těžce se rozhodoval v době spojené s druhou světovou válkou.

Vedoucí úřadu Vlády ČR Jana Kotalíková v úvodním projevu citovala slova našeho prvního československého prezidenta T.G. Masaryka, který prohlásil, že: „Nebýt Beneše, neměli bychom Československo!“

Připomněla také nelehkou dobu prezidentování Edvarda Beneše, který se držel zásady, že by neměla být zbytečně prolita krev českého národa v boji s přesilou a upozornila na neskutečně složité rozhodování tehdejšího nejvyššího představitele státu.

V kontextu toho, co se dělo v době nástupu Adolfa Hitlera k moci v celé Evropě, byla role prezidenta Beneše nezáviděníhodná. Pro současnou generaci je však příkladem vlastence, který v roce 1948 přijal demisi ministrů a pod nátlakem komunistů jmenoval novou vládu Národní fronty.

Ve stejném roce odmítl podepsat ústavu a 7. června rezignoval na post prezidenta.

Edvard Beneš zemřel 3. září 1948 v Sezimově Ústí ve věku 64 let. ■

Návštěva dětí z Ukrajiny v Muzeu čs. legií a Mezinárodní krajaňský festival

Ses. Natalia Parfinenko
a ses. Marcela Tolarová

JEDNOTA ČSOL UKRAJINA

Talentované děti z Malína a Malinivky se zúčastnily XVI. ročníku Mezinárodního krajaňského festivalu, který se konal 22.–24. září 2023. Děti přivezla a doprovázela ses. Natalia Parfinenko, předsedkyně Jednoty ČsOL Ukrajina.

Po dlouhé a náročné cestě se celá skupina našich přátel v pozdních nočních hodinách konečně ubytovala v Klubovně ČsOL v hotelu Legie. V pátek ráno vyrazili naši hosté na procházku Prahou, ze které zamířili rovnou do Muzea československých legií, kde na ně již čekal br. Vlastimil Křišťan.

Děti si s velkým zájmem prohlédly historické exponáty a vslechly poutavé vyprávění o úspěších čs. legionářů ve válkách minulého století. Při procházení databáze Krev legionáře dokonce společně zjistili, že jedna z členů folklorní skupiny „Kalamajka“ Oksana Dashchuk má předky, kteří bojovali v čs. legiích.

Jak říká ses. Parfinenko: „Je zajímavé mít přátele z různých částí světa, je důležité studovat svou historii a dívat se s důvěrou do budoucnosti.“

Večer se již celá skupina přesunula z Klubovny za dalšími účastníky Mezinárodního krajaňského festivalu, jehož program pro veřejnost byl zahájen v sobotu 23. září průvodem krojovaných krajanů na Karlův most. Poté následovala přehlídka souborů v Malostranské besedě. Zde jsme shlédli vystoupení celé řady folklorních souborů.

Návštěvníci festivalu tak měli možnost zaposlouchat se a zazpívat si mnoho českých lidových písní, mezi nimi například Skákal pes, Okolo Hradce nebo Co jste hasiči. Bohemské Frajerky ukončily své vystoupení písní, která se dříve zpívala nad hroby padlých v druhé světové válce a dnes se opět zpívá na počest padlých obránců Ukrajiny.

Ses. Parfinenko si společně se svými svěřenci připravila velmi povedené vystoupení, které v krátkých obrazech připomnělo události uplynulého válečného roku. Nechybělo ani poděkování směřované všem, kteří podali pomocnou ruku ukrajinským uprchlíkům.

Po skončení festivalu jsme ještě měli čas popovídat si s našimi přáteli a poté už byl čas se rozloučit, protože účastníci festivalu se potřebovali připravit na závěrečný den, kdy se festival přesunul do Dolních Chaběr. ■

Básníka Josefa Horu připomíná busta

JEDNOTA ČSOL V NOVÉM BORU

Radmila Pokorná

kteřá je umístěná v básnickově muzeu v Hořicích. Její pořízení inicioval novoborský patriot a člen Československé obce legionářské Josef Doškář. „O Novém Boru napsal tři básně, tolik jich o žádném jiném městě nenapsal. V jedné básni vzpomíná na Rumburskou vzpouru, v další básni zachycuje hospodářskou krizi, která postihla naše město, a v básni Jitro v Boru opěvuje krásy přírody.

Slavného českého básníka Josefa Horu od pondělí 20. června v Novém Boru připomíná jeho busta. Na prostranství u letního kina, v Horových sadech, ji zástupci města a legionářů odhalili u příležitosti 78. výročí od Horova úmrtí, které připadlo na středu 21. června.

Autor Máchovských variací i několika básní inspirovaných Novým Borem ve městě trávil dovolenou a zajímal se o příběh rumburské vzpoury. „Josef Hora byl nejen jedním z našich největších básníků, ale jako jediný autor o Novém Boru psal. Město a místní skláři mu přirostli k srdci,“ řekl novoborský starosta Jaromír Dvořák. Busta má být podle něj trvalou a důstojnou připomínkou odkazu Josefa Hory v Novém Boru a město je na to patřičně hrdé. „Současně s tím pro spoustu místních obyvatel Horovy sady získávají konkrétní pojem,“ doplnil Jaromír Dvořák.

Bustu vytvořil místní restaurátor a umělecký řemeslník Libor Krpata. Vzorem mu byla busta sochaře Františka Mentlíka,

Pro rozhlas pak napsal pětistránkovou přednášku, kterou nazval *V kraji sklářů. Je to nádherné vyznání našemu kraji,*“ řekl Josef Doškář. Ten připomněl, že Josefa Horu do Nového Boru přivedla spisovatelka Marie Majerová. Pro tehdejší pražské umělce objevila penzion manželů Fišerových v České ulici, kam jezdil na dovolenou s rodinami nejen Josef Hora, ale také držitel Nobelovy ceny básník Jaroslav Seifert, básník Antonín Matěj Píša, český grafik a ilustrátor Slavoboj Tuzar nebo spisovatel, novinář Josef Stivín.

„Přivedla také sochaře Karla Dvořáka s jeho manželkou Leopoldou Dostalovou, která patřila k největším herečkám své doby. Právě Karel Dvořák navrhl a zdarma vysochal pomník Rumburské vzpoury na Lesním hřbitově, který se stal národním symbolem odboje, k němuž se mezi světovými válkami sjížděly tisíce Čechů,“ doplnil Josef Doškář. Slavnostní odhalení busty doprovodili studenti novoborského gymnázia recitací Horových básní.

Slavnostní odhalení busty doprovodili studenti novoborského gymnázia recitací Horových básní.

Slavnostní odhalení busty doprovodili studenti novoborského gymnázia recitací Horových básní.

Pietní vzpomínka na Václava Vrby v Čečelovicích

text br. David Maňhal
foto Kateřina Prexlová a br. Petr Maxim

JEDNOTA ČsOL VE STRAKONICÍCH

Vsobotu 2. září uspořádala Jednota ČsOL ve Strakonících ve spolupráci s obcí Čečelovice pietní vzpomínku na Václava Vrby. Vzhledem k tomu, že covidová pandemie a s ní spojená opatření, která panovala ještě začátkem loňského roku, neumožnila, aby se připomínka konala v loňském roce, připomněli jsme si 130. výročí narození čečelovického rodáka, italského legionáře Václava Vrby až v tomto roce spolu s 131. výročím narození.

Václav Vrba se narodil 31. srpna 1892 v Čečelovicích a padl jako italský legionář 23. května 1919 při bojích s maďarskými bolševiky u Miškovce v dnešním Maďarsku.

Bratr David Maňhal ze strakonické jednoty ČsOL před pamětní deskou Václava Vrby na budově obecního úřadu připomněl historii bojů na Slovensku v letech 1918–1919 a život, boj a hrdinnou smrt Václava Vrby. Je více než symbolické, že italský legionář, který se narodil před branou Šumavy, položil svůj život za první Československou republiku, jejíž hranice byly vytyčeny od Šumavy k Tatrám. Jeho památku jsme pak uctili položením kytic a věnců k pamětní desce.

Následoval pietní akt u pomníku obětem první světové války, proslovy hostů, modlitba za padlé a uctění památky

čečelovických obětí první světové války položením kytic a věnců.

Čestnou stráž zajistili hasiči SDH Čečelovice, vojáci v historických stejnokrojích čs. legií z Francie, Itálie a domácího vojska, sokolové TJ Sokola Blatná a Sbor selských jízd Jana Žižky z Trocnova. Přítomni byli také příbuzní Václava Vrby.

Hudební doprovod zajistil pěvecký a chrámový sbor Velkobor, který zazpíval písně Vítězná Madelon a Ach, synku, synku a státní hymny SR a ČR. Zazněl také pochod Kapitán Římek složený na počest kapitána Karla Římka, velitele jednoho z dobrovolnických praporů, který obsazoval Slovensko, a Večerka.

Jako hosté se zúčastnili a své proslovy pronesli emeritní senátor Ing. Josef Kalbáč, politolog JU PhDr. Vladimír Hanáček, starostka TJ Sokola Blatná Blanka Malinová, jednatel sboru Selských jízd Jana Žižky z Trocnova František Sáček, předseda Jednoty ČsOL ve Strakonících br. Stanislav Podlaha, starosta obce Čečelovice Milan Zach. Pietní vzpomínky se zúčastnili a památku Václava Vrby i padlých občanů Čečelovic v první světové válce uctili i bratři Miroslav Šavřda ze strakonické jednoty a Petr Maxim z jednoty plzeňské.

Po celý den byla ve společenské místnosti obecního úřadu v Čečelovicích k vidění také výstava Obrana hranic Československa 1918–1919 zapůjčená Čs. obcí legionářskou. ■

85. výročí událostí ze září 1938 v bruntálském pohraničí

br. Antonín Zgažar
předseda jednoty

JEDNOTA ČsOL V BRUNTÁLE „34. PĚŠÍHO PLUKU STŘELCE JANA ČAPKA“

Vpátek 22. září 2023 si zástupci bruntálské jednoty ČsOL připomněli události ze září 1938 v československém pohraničí. Nejprve položili společně s místostarostou města Bruntálu květiny k pamětní desce ve vestibulu Městského úřadu v Bruntále, která připomíná boje čs. úředníků tehdejšího Okresního úřadu v Bruntále, kteří se zde bránili proti nacistickým bojůvkám v září 1938.

Poté se členové naší jednoty vydali do slezské vesnice Liptaň v okrese Bruntál, kde se připojili k zástupcům Jednoty ČsOL v Opavě a dalším hostům. V 10.00 hod. přivítal všechny účastníky pietního aktu starosta obce Liptaň a následovalo kulturní vystoupení žáků místní mateřské školy. Po projevu řečníka položili účastníci

věnce a kytice k pomníku a uctili památku šesti příslušníků místní četnické stanice, finanční stráže a Stráže obrany států, které zde 22. září 1938 povraždili místní henleinovci. Minutou ticha účastníci vzdali hold všem příslušníkům ozbrojených sil a občanům první republiky, kteří zahynuli v boji za samostatné a demokratické Československo proti nacismu a fašismu.

Pietního aktu se zúčastnili i potomci jednoho ze zde zavražděných četníků, vrchního respicienta finanční stráže praporu SOS Ludvíka Svobody.

Po skončení pietního aktu se účastníci vydali k bývalé četnické stanici, kde se celá tzv. liptaňská tragédie odehrála. Také zde položili věnce a květiny k pomníčku před budovou. ■

Prezentace „Československá armáda a město Olomouc 1918–1945“

text br. Milan Vyhřídál
foto Kristýna Krejčí

JEDNOTA ČSOL OLOMOUC 1 „6. ČS. STŘEL. PLUKU HANÁČKÉHO“

Ve dnech 4.–9. září 2023 proběhla v nádherných prostorách divadelního sálu Domu armády v Olomouci výstava s názvem Československá armáda a město Olomouc 1918–1945. Členové Jednoty ČSOL Olomouc 1 „6. čs. střel. pluku Hanáckého“ tak navázali na velice dobrou spolupráci se správou olomoucké posádky a již po několikáté připravili výstavu věnující se československým vojenským dějinám.

Letošního roku se prezentace zaměřila na fenomén armády a starobylého posádkového města Olomouce. Výstava na mnoha trojrozměrných exponátech představila vojenský útvar, jenž je s městem neodmyslitelně spjat více než sto let. V první řadě se návštěvníci mohli seznámit s uniformami a výstrojí příslušníků 6. československého střeleckého pluku Hanáckého,

jež za první světové války a krátce po ní bojoval na území Ruska, a po návratu do svobodné republiky našel svou posádku právě v Olomouci, a ve stylizovaném polním ležení se mohli také seznámit s jeho prvorepublikovou nástupnicí jednotkou, tedy s Pěším plukem 6 Hanáckým „generála Janina“.

Jelikož jsme si v březnu letošního roku připomínali také kulaté výročí prvního vojenského vystoupení našich jednotek na východní frontě za druhé světové války – bitvu u Sokolova, tak celá polovina výstavní plochy byla věnována tomuto významnému střetnutí. Návštěvníci se zde mohli seznámit s kompletní výzbrojí a výstrojí našich vojáků jak z doby výcviku ve městě Buzuluk, tak i z dob bitvy samotné. Členové Jednoty ČSOL Olomouc 1 zde neprezentovali pouze 1. československý samostatný polní prapor v SSSR jako takový, ale pro celkovou ilustraci zde představili taktéž jejich německé protivníky z východní

fronty, a to jak instalací uniforem, tak výstavkou používaných zbraní. Připomínku na bitvu u Sokolova vhodně doplňovala roll-upová výstava, kterou ochotně do Olomouce zapůjčilo Ústředí ČsOL v Praze. Řadu exponátů věnujících

se sokolovskému vojenskému střetnutí pak zapůjčili naši přátelé z KVH Zlín.

Výstava se setkala s poměrně zajímavým návštěvnickým zájmem. V prvních zářijových dnech možnost tuto prezentaci navštívit využila řada olomouckých škol téměř všech stupňů. Naši průvodci zde s historií československé armády seznamovali jak žáky mateřských škol, tak škol základních i středních. Výstavu si se zájmem prohlédl také velitel pozemních sil genmjr. Roman Náhončík se svým zástupcem brig. gen. Róbertem Dziaquem a správce olomoucké posádky Radek Sekanina.

Akce proběhla s finanční podporou Ministerstva obrany České republiky. ■

Přednáška o legiích a vzniku Československa na strážnické základní škole

text br. Lukáš Lexa
foto Blanka Jančíková

Předseda Jednoty ČsOL v Hodoníně a zároveň historik Moravského zemského muzea br. Lukáš Lexa si v pondělí 2. října připravil přednášku o československých legiích, Slovácké brigádě a vzniku Československa pro žáky ZŠ Školní ve Strážnici.

Prezentace byla doplněna ukázkami výstroje a výzbroje československých legionářů ve Francii. Za pozvání i fotografie děkujeme ředitelce školy Mgr. Blance Jančíkové. ■

„Zachraňte Československo“

br. Antonín Zgažar
předseda jednoty

JEDNOTA ČsOL V BRUNTÁLU „34. PĚŠÍHO PLUKU STŘELCE J. ČAPKA“

„Zachraňte Československo“ je aktivita, která má připomenout hrdiny druhého odboje dnešní školní mládeži a zapojit ji do ukázek z výcviku našich zahraničních jednotek. Samotná příprava se uskutečnila v týdnu 12.–18. června 2023, kdy vznikl scénář a jednotliví účastníci z vojenských klubů přislíbili účast.

Na Den hrdinů druhého odboje naše jednota uspořádala vzpomínkovou akci za účasti představitelů města u pamětní desky Jana Kubiše v aule ZŠ Bruntál Okružní. Pietní akt proběhl za účasti klubů vojenské historie společně s malou výstavou techniky.

Z důvodu pracovní vytíženosti klíčových osob v červnových dnech, kdy tradičně akci Zachraňte Československo pořádáme, byl využit náhradní termín 21.–23. července 2023, v prostorách tábora bruntálských táborníků ve Vísce u Jevíčka.

Víkend byl rozdělen do dvou hlavních částí, historické bojové ukázky a soutěže výsadkových týmů. V pátek 21. července zúčastněné spolky vybudovaly zázemí a již dopoledne proběhl výcvik ve střelbě ze vzduchovky, hodů granátem, ovládnutí vysílačky, orientaci v terénu a překonávání přírodních překážek. V sobotu dopoledne členové klubů vojenské historie se zapojením skautů a táborníků provedli bojovou

ukázkou pro širokou veřejnost v historické části obce. Ukázka proběhla pod námětem – podpora postupujících spojeneckých jednotek domácím odbojem a eliminace kontrolního bodu nepřítele předzvědným mechanizovaným oddílem.

Po bojové ukázce si diváci z řad místních i přespolních obyvatel s velkým zájmem prohlédli dobovou vojenskou techniku, zbraně a uniformy, vyfotili se s aktéry ukázky a darovali jim natočená videa. Družná atmosféra pokračovala jízdou návštěvníků akce, zejména dětí, na historických vozidlech.

Z centra obce se kolona přesunula na táborovou základnu. Zde se odpoledne uskutečnil branný závod výsadkových týmů pro tříčlenná družstva skautů, táborníků a místních dětí. Soutěžící jednotlivá stanoviště vyhledávali v terénu pomocí mapy a buzoly, museli si přivolat a zorganizovat si přepravu za pomoci vojenských vozidel. Čekal je hod granátem na cíl, plížení, střelba ze vzduchovky vleže, vkleče a vestoje, odvysílání a přijetí zprávy v morseovce, transport raněného parašutisty, natažení vedení polního telefonu a ošetření různých zranění.

V podvečer si táborníci prohlédli techniku, dobové zbraně a výstroj spojenců a Aktivní zálohy AČR.

V neděli 23. července 2023 na ranním nástupu br. Antonín Zgažar vyhodnotil branný závod a předal třem nejlepším družstvům ceny věnované Armádou ČR a Moravskoslezskými táborníky a Technickým muzeem Olomouc. Poté následovala přednáška o dané lokalitě Malá Haná za německé okupace a na konci druhé světové války. Dopoledne se táborníci vydali na vojenských vozidlech prozkoumat zbytky válečných staveb v okolí.

Závěrem bych rád poděkoval osádkám bojových vozidel: GMC-CCKW-353, Dodge WC 52-42, Dodge WC 52-44, KdF 82-40, KdF 82-44, Jeep Willys MB, Uaz R 2, členům Technického muzea Olomouc 1. ČSTOB, US Army historical klubu a Vojenského muzea Šumperk za ochotu a účast. V neposlední řadě bych také rád poděkoval členům jednoty Bruntál a br. Liboru Hrabalovi z Jednoty ČsOL Olomouc 2 za spoluorganizaci a přípravu akce. ■

Město Jablunkov si cení svých hrdinů

JEDNOTA ČSOL VE FRÝDKU-MÍSTKU

br. Teodor Hybler

foto bři. Petr Majer a Martin Benek

Dvaosmdesát let uplynulo od tragické smrti jablunkovského rodáka, plk. in memoriam Antonína Velebnovského. Vedení města společně s členy Jednoty ČSOL ve Frýdku-Místku si v pondělí 17. července 2023 na městské radnici připomněli tohoto hrdinu. Sestra Soňa Mikulová ve svém vystoupení mimo jiné uvedla: „Jako každým rokem jsme se zde sešli, abychom uctili památku plk. in m. Antonína Velebnovského. Dnes, v době výročí bitvy o Británii, bych ráda vzdala hold všem těm mladým lidem, kteří neváhali za svobodu vlasti položit život, jak se tomu také v případě Antonína Velebnovského dne 16. července 1941 stalo.

Nejen mužům za kniply Huricanů a Spitfirů, ale i těm, kteří z různých důvodů zůstali ‚uzemnění‘ jako mechanici a ve dne i v noci opravovali a vstříc nepříteli opět posílali do vzduchu opravené stroje. Také těm, kteří v operačních místnostech se sluchátky na uších sledovali výsledky leteckých soubojů a šťastné návraty, ale i méně šťastné konce ‚našich hochů‘.

Starosta města Jablunkova Ing. Jiří Hamrozi připomněl, že v dnešní době, kdy kousek od nás zuří válečný konflikt a nepokoje, si naplno uvědomujeme, jak mnoho tomu málu vděčíme za to nejcennější, co máme – za svobodu. „Děkuji všem padlým vojákům, neboť jejich hrdinné činy nebyly, nejsou a nikdy nebudou zbytečné. Antonín Velebnovský je naším rodákem a čestným občanem města a my Jablunkované jsme na něj patřičně hrdi. Pro život dalších generací splnil slova vojenské přísahy a zaplatil tím nejcennějším, svým životem. Bylo mu pouhých 26 let,

a přesto projevil obrovskou míru statečnosti a spolu s dalšími, mnohdy i bezejmennými hrdiny, přispěl k porážce nacistického Německa. A pokud někdy půjdete v Jablunkově po ulici, která byla po Antonínu Velebnovském pojmenována, postůjte na chvíli a vzdejte čest jeho památce.“

Předseda Jednoty ČSOL ve Frýdku-Místku br. Petr Majer poté předal prasynovci A. Velebnovského br. Petru Gřeškovi členský průkaz člena naší jednoty ČSOL

a účastníci pietní vzpomínky položili květiny u pamětní desky na rodném domě Antonína Velebnovského. ■

11. Legionářský marš přilákal přes dvě stovky účastníků

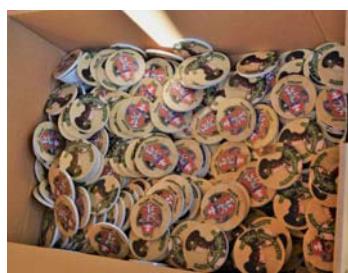
br. Teodor Hybler
foto bři. Teodor Hybler a Petr Majer

Předcházející dva ročníky u Památníku legionářů na hoře Polední v Bystřici nad Olší přšelo. Zato ten letošní, v pořadí již 11. ročník Legionářského marše, byl slunečný a v místě obklopeném lesním porostem vál docela příjemný vítr. Připadl na sobotu 15. července.

Mezi 226 účastníky této největší letošní akce organizované Jednotou ČsOL ve Frýdku-Místku a Klubem Českých turistů Třinec jsme přivítali např. starostu obce Nýdek pana Marka Hotu, 1. místostarostu města Orlové pana Petra Stuchlíka, předsedkyni KČT Třinec paní Věru Byczanskou, manažera a podporovatele čs. legionářů Ing. Jiřího Olšanského, jednatele a ředitele firmy ENEZA s.r.o. pana Ing. Roberta Obročníka, člena oblastního výboru Matice slezské pana Jiřího Parmu z Českého Těšína a paní Annu Konderlovou, předsedkyni Matice slezské pob. spolku v Bystřici nad Olší, apod. Tradičně přišlo na marš nejvíce účastníků z Bystřice, Nýdku, Vendryně, Dolní Lomné, Třince, Haviřova, letos se zúčastnili také turisté z polského města Rybnik.

V dopoledním programu nechyběl vědomostní kvíz, kterého se zúčastnilo celkem 50 dětí a dospělých. Menší děti měly vyluštit tajenku, doplnit její znění a vybarvit správně vlajku

České republiky. Vedly si úspěšně, všech deset si vybralo malou odměnu. V kategorii dospělých se kvízu, který byl zaměřen na nejstarší české dějiny, zúčastnilo čtyřicet zájemců. Jejich hlavním cílem bylo ověřit si zna-

losti ze školních lavic (někdy i po mnoha letech). Po amatérské scéně a po projevech Ing. Zdeňka Macoška, ses. Soni Mikulové a br. Petra Majera, byly položeny květiny k obelisku armádního generála Josefa Šnejdárka a oficiální část programu byla zakončena čs. hymnou.

Odpolední program na Kolibě v bystřických Pasekách pak účastníkům marše nabídl nejen veselici s bohatou tombolou, ale také 2. ročník střelecké soutěže z praku – Prakiády o Pohár armádního generála Josefa Šnejdárka, kterého se zúčastnilo 24 dětí a dospělých.

Je na místě poděkovat za podporu statutárnímu městu Frýdek-Místek, Ministerstvu obrany ČR, Krajskému vojenskému velitelství Ostrava a Českému rozhlasu Ostrava. Příští, 12. ročník, se uskuteční opět v sobotu, a to 13. července 2024. ■

Připomínky událostí I. až II. světové války na Liberecku

text br. Jan Hnělička

foto br. Jan Hnělička, ses. Eliška Poloprudská, Táňa Holčáková

JEDNOTA ČsOL V LIBERCI

Také v letošním roce byly osvětové a kulturní aktivity liberecké jednoty podpořeny Libereckým krajem v rámci projektu „Připomínání událostí I. až II. světové války“. Díky této významné podpoře ze strany krajské samosprávy jednota doposud zorganizovala několik akcí, jejichž cílem bylo připomenout jak československé legie, tak domácí i zahraniční odboj za druhé světové války.

Jako první připravila liberecká jednota ve spolupráci se statutárním městem Liberec a 31. plukem radiční, biologické a chemické ochrany generálmajora Oskara Starkoče květnový několikadenní program Oslav Dne vítězství. Hlavní osvětová a vzdělávací akce se uskutečnila ve spolupráci s KVH Tobruk-Dunkerque 5. května již tradičně v Krajské vědecké knihovně v Liberci. Dopolední část byla určena studentům libereckých gymnázií a posluchačům Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické Technické univerzity v Liberci, které na začátku programu seznámil br. Jan Hnělička se základními reáliemi II. československého odboje. V letošním roce dominovalo téma československých parašutistů. Nato navázalo promítání válečného snímku *Anthropoid* z roku 2016 spojené s besedou s odborným poradcem filmu Pavlem Kmochem, který studentům okomentoval historicky sporné body a rovněž jim představil zákulisí příprav natáčení. V souvislosti s tím pohovořil také o tradičních sporech o autentičnosti celovečerních filmů a s tím spojené ochotě režisérů naslouchat odborným poradcům.

Odpolední část programu zahájila vernisáž venkovní panelové výstavy „Živé nás nedostanou! Antimony“, připravené Československou obcí legionářskou u příležitosti 80. výročí zániku paravýsadku v Rovensku pod Troskami a v Horní Kalné v lednu 1943. Slavnostního zahájení se zúčastnil senátor Parlamentu České republiky Ing. Michael Canov, primátor města Liberce Ing. Jaroslav Zámečník, CSc., náměstek hejtmána pro oblast sociálních věcí Mgr. Petr Tulpa, zástupci Armády České republiky, libereckých spolků a další hosté. Poté se přítomní přesunuli do velkého sálu, ve kterém započal druhý ročník semináře „Liberec v Říšské župě Sudety“.

I v letošním roce byly v rámci semináře představeny výsledky nejnovějších výzkumů v oblastech odboje, perzekuce a nacismu. V prvním příspěvku „Liberec a českoslovenští parašutisté“ br. Jan Hnělička hovořil o životních osudech libereckých rodáků-parašutistů Jaroslava Kalfírta a Franze Kleina. Poté vystoupil Jan Vajskebr z Ústavu pro studium totalitních režimů s příspěvkem „Liberecké gestapo“, v němž představil nově objevené archivní prameny a rozsáhlou činnost zdejší úřadovny. Třetí příspěvek ses. Elišky Poloprudské z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem se zaměřil na „Jednotky SA v hlavním městě sudetské župy“, v rámci něhož mluvila o působení SA v Liberci i její roli v propagaci nacismu a zastrašování odpůrců. Jako poslední vystoupila Kateřina Portmann z Technické univerzity Liberec, jež se v referátu „Mimořádný lidový soud Liberec“ zaměřila na výsledky jeho činnosti a případy udělení trestů smrti.

Samotný Den vítězství započal nejprve uctěním památky padlých a zemřelých během druhé světové války na vojenském hřbitově v Ruprechticích, a poté pokračoval vzpomínkovým shromážděním na Štefánikově náměstí před areálem dolních kasáren. O pět dní později hostila liberecká knihovna soutěžní výstavu plastikových modelů „Mafia Cup 2023“, který organizoval liberecký Spolek přátel letectví – modelářský klub. Součástí programu se stala prezentace dobové spojenecké techniky před budovou knihovny, o kterou se postarali členové KVH Rota Nazdar. Květnové oslavy zakončily dvě komentované prohlídky městem. První z nich, vedená již zmíněnými K. Portmann a J. Vajskebrem, proběhla pod názvem „Po stopách teroru“. Druhou prohlídku, nazvanou „Válečná topografie Liberce“, pak připravil Lubor Lacina ze Severočeského muzea Liberec.

Letní měsíce věnovala jednota přípravě výstavy „Československá legionářská organizace mezi světovými válkami“ v Podještědském muzeu Český Dub, ve které br. J. Hnělčíka využil svůj dosavadní výzkum mírového života legionářského hnutí. Výstava byla zahájena

2. srpna a potrvá do konce října tohoto roku. Návštěvníci se na šestnácti panelech seznámí s hnutím československých legií, poválečným formováním legionářských organizací, vznikem zdejší jednoty Československé obce legionářské, její členskou základnou, organizační, sociální či kulturní činností a v neposlední řadě podílu na přípravě k obraně státu ve třicátých letech 20. století. Mimoto zájemci budou moci zhlédnout četné dobové exponáty výstroje, výzbroje, památečných předmětů nebo vyznamenání československých legionářů z Ruska, Itálie a Francie, které zapůjčili členové jednoty v Mladé Boleslavi v čele s br. Tomášem Pilvousem.

Na září jednota připravuje tradiční vzpomínkové akce a přednášky k tématu obrany hranic v roce 1938. ■

Sraz majitelů a příznivců vojensko-historické techniky ve Vojnicích

br. Petr Žižka

JEDNOTA ČSOL OLOMOUC 1 „6. ČS. STŘELECKÉHO PLUKU HANÁCKÉHO“

Od 21. do 23. července 2023 se konal ve Vojnicích u Olomouce tradiční Sraz majitelů a příznivců vojensko-historické techniky. Organizátorem 23. ročníku srazu ve Vojnicích byl Sbor dobrovolných hasičů Vojnice a akce se uskutečnila za podpory obce Těšetice a American Liberator. Od pátku 21. července 2023 se do areálu Hliník ve Vojnicích postupně sjížděly přes dvě desítky vojenských vozidel a přijížděli účastníci dobových táborů prezentujících vojensko-historické jednotky. Páteční večerní program, který byl poznamenaný deštěm, zpestřil koncert skupiny Jen Taak.

Hlavním dnem srazu vojenské techniky ve Vojnicích byla sobota. V 10 hod. program zahájil odjezd více než tuctu vojenských vozidel na 40 km dlouhou spanilou jízdu po Hané. Trasa po startu z Vojnic směřovala přes Těšetice, Rataje, Drahanovice, Střížov, Náměšť na Hané, Senice na Hané, Dubčany, Unčovice, Příkazy, Křelov a zpět do areálu Hliník ve Vojnicích. Povedenou spanilou jízdu zpestřila přestávka na obcerstvení v obci Příkazy a zastávka na společnou fotografii na místě U Lipek, které se rozprostírá nad Vojnicemi.

Po návratu vozidel ze spanilé jízdy nastal pro návštěvníky ideální čas pro návštěvu srazu ve Vojnicích. Kromě dobových táborů, jež byly k shlédnutí již od dopoledních hodin, mohli až do večera obdivovat i veškerou dorazivší techniku. Za zmínku z přítomné techniky stojí např. nákladní vozidla US Army M35 (2 ½ Ton 6x6 Cargo Truck) různých provedení, M561 Gamma Goat a M151A2 MUTT. Významně akci podpořil American Liberator, který se nejen účastnil spanilé jízdy americkým druhoválečným vojenským užitkovým nákladním vozidlem Dodge WC-63 (1 ½ – Ton 6x6 Truck), ale k vidění byly i další kusy ze sbírky druhoválečné techniky US Army. Letošní novinkou, jež poutala zaslouženě největší pozornost, bylo lehké obrněné vozidlo M8 (Light Armored Car M8) ve zbarvení 90. průzkumného oddílu (90th Reconnaissance Troop) od 90. pěší divize (90th Infantry Division). Velký zájem byl rovněž o polopásový obrněný transportér Half-track Personnel Carrier M3A1 z roku 1943. Čtvrtým vozidlem od American Liberator byl pásový Cargo Carrier M29 „Weasel“ z roku 1944.

Po celou sobotu probíhala prezentace dobových táborů vojensko-historických jednotek. K vidění byl např. tábor KVH Red Eagles, představující americké výsadkáře z 82. výsadkové divize (82nd Airborne Division). Čechoslováky bojující za druhé světové války na Středním východě zastupovali svojí přítomností členové Jednoty ČsOL Olomouc 1 „6. čs. střeleckého pluku Hanáckého.“ Již tradičně byl součástí rovněž tábor československých letců sloužících za druhé světové války ve Velké Británii v řadách Royal Air Force, který měl v letošním ročníku na starosti KVH 276th Sqdn. (reenacted) RAF, z. s.

Sobotní program povedeného srazu vojensko-historické techniky ve Vojnicích vyvrcholil večerní diskotékou s Plejáda Music Team. V neděli byla akce zdárně ukončena a všichni účastníci se rozjeli do svých domovů. Nezbyvá než se těšit na další ročník. ■

Kladenští legionáři uctili památku československé legendy

text ses. Eva Armeanová, předsedkyně jednoty
foto bři. Stanislav Pítr a Jiří Skála

JEDNOTA ČSOL V KLDNĚ

Vpátek 1. září 2023 se konal pod záštitou hejtmanky Středočeského kraje Mgr. Petry Peckové 13. ročník střelecké soutěže ze samopalu na počest válečné veteránky kpt. v. v. Vandy Biněvské.

Střílelo se na střelnici v Rudě u Nového Strašecí. Na střelby přijelo 36 členů a členek a samotné střelby začaly ve 14 hod.

Pan Rubeš informoval o bezpečnostních opatřeních. Předsedkyně kladenské jednoty ses. Eva Armeanová vyzvala k uctění památky dlouholetého člena kladenské jednoty Josefa Beznosky, který zemřel 20. srpna 2023, jeho památka byla uctěna minutou ticha. Bratr Beznoska se pravidelně a rád střelbě zúčastňoval. Poté byla připomenuta osobnost Vandy Biněvské. Za druhé světové války v československých vojenských jednotkách na východní frontě sloužilo více jak 900 žen. Do války vstupovaly mladé a nezkušené s vědomím, že mohou být zraněny a že mohou v boji i zemřít. Mezi ně patřily dvě velmi mladé snajperky Marie Ljalková a Vanda Biněvská. V loňském roce o těchto snajperkách vyšla kniha, kterou napsala Alena Flimelová a Roman Štěr. Na straně 141 se píše o naší jednotě, že od roku 2010 pořádá střeleckou soutěž na její počest.

Když Vanda Biněvská vstupovala do československé vojenské jednotky nebylo jí ani 17 let. Měřila 162 cm a vypadala jako dívka, dva husté copy až po pás, a tak Ludvík Svoboda chtěl, aby přivedla maminku. Nakonec Vanda vstoupila do 1. čs. samostatného polního praporu v SSSR mezi prvními ženami, jako dvanáctá v pořadí, odvod proběhl 27. února 1942. Maminka Růžena nebyla odvedena, starala se o dvě děti a dělala Svobodovi hospodyně. Krátce po odvodu si Vanda své dlouhé krásné copy musela nechat ustříhnout. Do snajperského kurzu nastoupila 11. listopadu 1942, patřila mezi nejlepší. Bitvy u Sokolova se zúčastnila jako zdravotnice a snajper/pozorovatel. Účastnila se také Karpatsko-dukelské operace a Slovenského národního povstání. Za svoji činnost během druhé světové války obdržela celkem 26 vyznamenání. Za její válečné zásluhy jí bylo v květnu 2010 uděleno čestné občanství Prahy 7 in memoriam.

Letos poprvé se střelbě nezúčastnil nikdo z rodinných příslušníků. Dcera Eva Rydelová si přála vyřídít hodně pozdravů a moc si váží skutečnosti, že na památku její statečné maminky nezapomínáme. Sestra Věra Holubeva – Biněvská se nemohla pro nemoc zúčastnit.

Br. Standa Pítr připravil střelecké dvojice a střelby byly zahájeny s cílem získat co nejvíce bodů a nejlepší umístění. Jak to nakonec dopadlo? V kategorii žen 3. místo získala Miroslava Čížková s 86 body, 2. místo Iveta Kohelová s 93 body a 1. místo si vystřílela Václava Dostálová s 97 body. V kategorii mužů si 3. místo vystřílel s 97 body Jan Malý, 2. místo Ivo Bedrna rovněž 97 bodů, ale měl více desítek a 1. místo patřilo Jaroslavu Šimovi s 98 nastřílenými body. Bratr Šíma střílil velmi dobře, přestože na vojně nebyl. Vítězové byli odměněni diplomem, medailí a pohárem. Všichni účastníci pak obdrželi pamětní listy. Po celou dobu střeleckého klání panovala dobrá nálada a noví členové měli možnost se blíže seznámit. Na závěr jsme si udělali společnou fotografii.

Poděkování za podporu patří Ministerstvu obrany ČR, Československé obci legionářské a hejtmance Středočeského kraje. ■

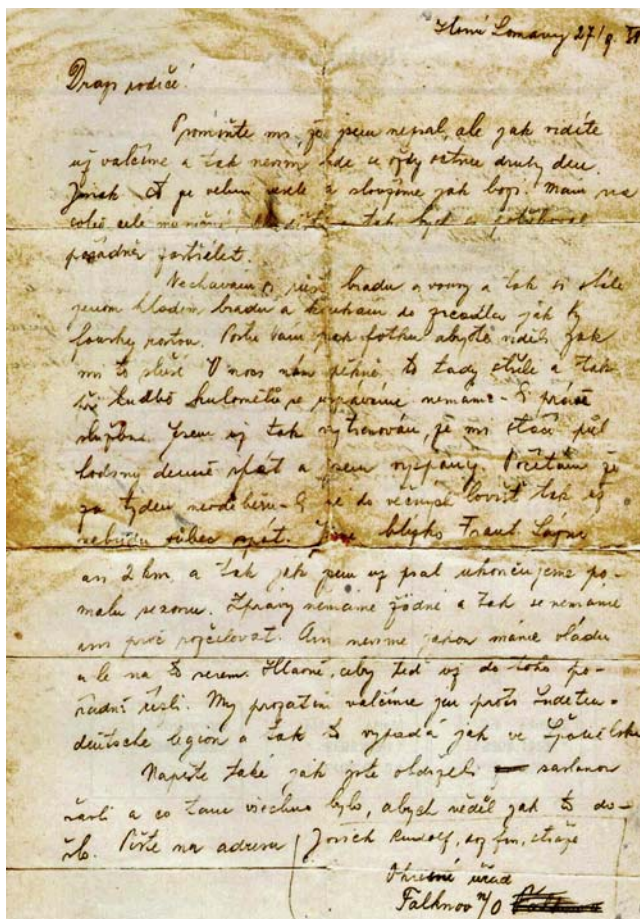
V Třinci uctili památku hrdiny Rudolfa Josieka

br. Eduard Hybler

JEDNOTA ČsOL VE FRÝDKU-MÍSTKU

Na třineckém hřbitově Folvark se 28. září 2023 sešli členové frýdecko-místecké jednoty ČsOL a rodinní příslušníci Rudolfa Josieka u jeho hrobu, aby uctili památku tohoto hrdiny, který před 85 lety položil život za svou zemi. Předseda jednoty br. Petr Majer ve svém vystoupení krátce připomněl hrdinství obránců hranic Československa v září 1938, kteří s nasazením života bránili svou vlast. V kritických dnech prokázali obrovskou

statečnost. Jedním z nich byl čtyřiařicetiletý třinecký roďák, dozorce finanční stráže Rudolf Josiek, který byl zavražděn Henleinovci 28. září 1938 při obraně státní hranice v obci Horní Lomany u Františkových Lázní.

Br. Ladislav Vallo poté přečetl úryvek z jeho posledního dopisu, který napsal svým rodičům v den před svým tragickým skolem. „Drazí rodiče, promiňte mi, že jsem nepsal, ale jak vidíte, už válčíme a tak nevím, kde se vždy octnu druhý den. Jinak to je velmi veselé a sloužíme jak boží. Mám na sobě celé muniční skladiště a tak bych si potřeboval pořádně zastřílet. Nechávám si růst bradu a fousy a tak si stále jenom hladím bradu a koukám do zrcátka, jak ty vousy rostou. Pošlu Vám pak fotku, abyste viděli, jak mi to sluší. V noci nám pěkně to tady střílí a tak při hudbě kulometů se uspáváme, nemám-li právě službu. Jsem už tak vytrénován, že mi stačí půl hodiny denně spát a jsem vyspaný. Počítám, že za týden, neodeberu-li se do věčných lovišť, tak už nebudu vůbec spát. Jsme blízko Františkových lázní, asi 2 km, a tak jak sem vám už psal ukončujeme pomalu sezonu. Zprávy nemáme žádné a tak se nemáme ani proč rozčilovat...“

V roce 2018 bylo Rudolfu Josiekovi uděleno zastupiteli města Třince čestné občanství in memoriam. Čest jeho památce!

Střelecký memoriál generála Josefa Buršíka

text br. Vladislav Smičík
foto br. Milan Mojžíš a Josef Sokol

Letošní již 19. ročník střeleckého memoriálu gen. Josefa Buršíka začal v sobotu 9. září v dopoledních hodinách pietním aktem u pamětní desky před rodným domem pana generála v Postřekově za hojné účasti členů ČsOL a místních obyvatel včetně krojované stráže v chodských krojích s praporem obce. Již tradičně se v Postřekově sešlo na padesát příslušníků tankové roty Aktivní zálohy AČR od 73. tankového praporu z Přáslavic. Zástupce velitele 73. tpr (AZ) mjr. v záloze Milan Mojžíš krátce připomenul osudy postřekovského rodáka, který bojoval v naší zahraniční armádě na Východě v prvním boji u Sokolova jako pěšák a následně od Kyjeva jako tankista.

Poté se všichni účastníci vzpomínkového aktu přesunuli slavnostním pochodem k budově obecního úřadu, kde se nachází deska připomínající sedm účastníků zahraničního odboje ve druhé světové válce pocházejících z této obce a dalších 27 rodáků bojujících v řadách čs. legií v první světové válce. Starosta zde přivítal hosty i obyvatele obce a poté byla položena kytice k pamětní desce, kterou darovala Postřekovu ČsOL. Následně příslušníci tankové roty AZ 73. tpr před budovou obecního úřadu obdrželi medaile Za službu v aktivní záloze za 10, 15 a 20 let služby. Tím ještě vzpomínková akce nekončila, neboť starosta obce pozval účastníky ceremonie na prohlídku nové Síně tradic tankové roty AZ, která se

přesunula z budovy obecního úřadu do budovy postřekovského muzea, které sídlí ve staré škole.

V odpoledních hodinách pak na místní střelnici proběhl již 19. ročník Střeleckého memoriálu generála Josefa Buršíka. Akci připravili místní členové ČsOL v čele s br. Jirkou Řezníčkem a finančně byla podpořena Ministerstvem obrany ČR. Soutěžilo se ve třech střeleckých disciplínách, a to ze střelby z velkorážní pistole na 25 metrů a ze dvou taktických střelb. Jednalo se o střelbu z brokovnice na sklopné terče a z malorážky s puškohledem na 50 metrů a dále ze střelby z automatické malorážky na šest sklopných terčů a pistole na sklopy za běhu a na čas. Před vyhlášením výsledků si příslušníci tankové roty AZ připomenuli minutou ticha své bývalé druhy, kteří je předčasně opustili. Po předání cen a provolání třikrát zdar následovalo občerstvení v podobě perfektně opečeného divokého praseta a piva, které sponzorsky zajistil Aleš Dvořák z národního pivovaru Budvar. V družné zábavě se sedělo do pozdních nočních hodin a v neděli ráno po rozloučení a poděkování místním hostitelům se účastníci rozjžděli do svých domovů. Letošní ročník doprovázelo mimořádně teplé počasí, příjemná a přátelská atmosféra, a tak si myslím, že i Datlovi by se líbila. (Datel byla přezdívka Josefa Buršíka pro jeho velký nos.) ■

Den s armádou ve Valašském Meziříčí

JEDNOTA ČSOL VE VALAŠSKÉM MEZIŘÍČÍ

br. Milan Pilmajer

Letošní ročník akce s názvem „Den s armádou ve Valašském Meziříčí“, který se konal v areálu místní sokolovny v sobotu 27. května, přinesl návštěvníkům komplexní průřez historií a vývojem naší armády. Návštěvníci si mohli prohlédnout techniku, uniformy a výstroj I. odboje během působení čs. legionářů v Rusku a Itálii.

Ojedinělou prezentací byla ukázka jízdního oddílu s koňmi. Výstava pokračovala v ukázce budování demokratické čs. armády během první republiky, působení čs. armády v zahraničí během druhé světové války. Ve vnitřních prostorech sokolovny návštěvníci shledali tematickou panelovou výstavu doplněnou 3D exponáty se zaměřením na Operaci Anthropoid.

V den před hlavní událostí proběhly dvě doplňující akce, které zároveň posloužily k propagaci akce samotné, ale doplňovaly připomínku čs. armády ve Velké Británii během druhé světové války a nasazení našich parašutistů vysazovaných do Protektorátu Čechy a Morava. První doplňující akce byla realizována ve spolupráci s Městem Valašské Meziříčí

s názvem Běžecký memoriál „Běh za Anthropoid“, který byl v dopoledních hodinách určen pro závodníky z mateřských a základních škol a dopoledne závod pokračoval pro veřejnost. Běžeckého memoriálu se zúčastnilo přes 180 návštěvníků, kteří byli zároveň pozváni na hlavní akci v sobotu 27. května 2023. Druhá doplňující akce probíhala v podvečer do ranních hodin s názvem „Meziříčská muzejní noc“, kterou navštívily stovky návštěvníků.

Díky uvedeným doplňujícím akcím jsme hlavní událost „Den s armádou“ dobře zpropagovali. V sobotu 27. května 2023 od začátku akce až po její ukončení neustále přicházeli návštěvníci. Dle odhadu byla návštěvnost přes 1000 účastníků všech věkových skupin. Bohužel v letošním roce i přes příslib KVV Zlín nebyla poskytnuta podpora v podobě účasti zástupců AČR. Účast odřeklo i vedení HZSČR. Událost podpořila účast a prezentací Policie České republiky a Český červený kříž.

Po vyhodnocení musíme konstatovat, že akce splnila očekávání a dobrý výsledek. Zpětná vazba od návštěvníků byla velmi kladná. Po konzultaci s vedením města Valašské Meziříčí chce i nadále tento ojedinělý druh akce i v následujících letech s poskytnutím maximální podpory.

Velice děkujeme za podporu akce ze strany Ministerstva obrany České republiky, bez které by nebylo možné v tomto rozsahu akci realizovat. ■

Memoriál mjr. Rostislava Stehlíka

br. Alois Petroš
předseda jednoty

JEDNOTA ČsOL V NOVÉM JIČÍNĚ

Podle plánu činnosti na rok 2023 uskutečnila Novojičínská jednota ČsOL v pátek 22. září 2023 tradiční střeleckou soutěž Memoriál majora Rostislava Stehlíka pro členy jednoty a pozvané hosty. Soutěž proběhla na střelnici Střeleckého klubu v Odrách od 9.00 hod. Cílem akce bylo touto formou uskutečnit setkání našich členů s hosty, převážně starosty měst a obcí, kteří s naší jednotou úzce spolupracují a podporují naši činnost. Tímto jim vyjádřit určité poděkování a současně prezentovat naše poslání a aktivity.

Střelba se zúčastnilo 19 členů jednoty a 22 hostů. Celkem 41 soutěžících z původně přihlášených 51. Menší účast zejména u hostů byla omlouvána těsně před konáním akce z akutních služebních důvodů.

Soutěž zabezpečoval střelecký klub Odry, který poskytl rovněž zbraň, střelivo, terče a ochranné pomůcky. Střelby se uskutečnily z pistole vz. 75 ráže 9mm na vzdálenost 25 metrů, terč nekrytě ležící figura s kruhy, 3 + 10 rán.

Nejllepšími střelci v kategorii členů jednoty byli Pizur Jaroslav s nástřelem 91 bodů, Bičan Václav 88 bodů a Laník Miroslav 82 bodů. V kategorii hostů pak zvítězila Hyvnárová Alena z Šenova u Nového Jičína 90 bodů, Plašil Jan z KVH Fénix Nový Jičín 89 bodů a Pavel Král z Oder 85 bodů. Celá akce měla zdařilý průběh a přítomnými členy a hosty byla hodnocena velmi kladně jako zajímavá a přínosná.

Výbor jednoty děkuje Republikovému výboru za podporu této akce a vzhledem ke kladnému ohlasu a tradici bude v obdobné akci pokračovat i v roce 2024. ■

Vzpomínka na obránce hranic z roku 1938 v Lužických horách

text br. Jaroslav Beneš
foto br. Tomáš Rytíř

JEDNOTA ČsOL V MLADÉ BOLESLAVI

V sobotu 30. září jsme v Horní Světlé v Lužických horách opět vzpomněli na obránce hranic z roku 1938, příslušníky finanční stráže a Stráže obrany státu. Letos uplynulo již 20 let od výstavby pomníku československým hraničářům a o to byla letošní vzpomínka slavnostnější.

Historik PhDr. Jindřich Marek při projevu

První část celého programu začala již tradičně v 10 hodin v Horní Světlé výstupem na nejvyšší vrchol Lužických hor. Při výstupu i na vrcholu Luže se přátelsky a živě diskutovalo a proběhlo i nezbytné fotografování.

Samotný vzpomínkový ceremoniál začal za příjemného podzimního počasí ve 14 hodin u pomníku hraničářů na hraničním přechodu Dolní Světlá – Waltersdorf. Zde v září roku 1938 proběhl boj o československý celní úřad mezi Stráží obrany státu a teroristy sudetoněmeckého Freikorpsu. Důstojnou kulisu celé vzpomínky tvořili opět nejen dobově oděni příslušníci finanční stráže, armády, četnictva a policie, ale také příslušníci Čestné jednotky Policie České republiky z Liberce a vojáci z Krajského vojenského velitelství Liberec.

Vzácní hosté před začátkem vzpomínkového aktu.

Vzpomínky se zúčastnil hejtman Libereckého kraje pan Martin Půta, který převzal nad akcí záštitu, dále starostka paní Dagmar Novotná, pověřená ředitelka Krajského vojenského velitelství Liberec paní pplk. Jana Horňáková a další významní hosté. Jsme také velmi rádi, že na vzpomínkové akci můžeme každý rok přivítat i rodinné příslušníky bývalých strážců našich hranic. Je nám velkým potěšením, že se zde společně s nimi můžeme každý rok setkat a zavzpomínat.

Hlavní projev pronesl na setkání historik Vojenského historického ústavu Praha a velmi milý host PhDr. Jindřich Marek. Po jeho vystoupení byl přednesen dík příslušníkům čs. Finanční stráže za věrné služby republice, který jim 8. října 1938 adresoval tehdejší ministr financí Josef Kalfus. Následovala pieta, při které byly přítomnými položeny k památníku četné květinové dary, po nichž byla čtena jména padlých příslušníků Stráže obrany státu a do minuty ticha zazněla večerka a čestné salvy.

S projevem vystoupil pan hejtman Půta, který mimo jiné ocenil dlouhou tradici vzpomínkových setkání založenou na obětavé a dobrovolné činnosti. Významným slavnostním

Společný snímek po ukončení vzpomínkového aktu

Křest nové knihy *Celní úřad Horní Světlá*

Pomník čs. hraničářů po skončení pietního aktu

Předání vyznamenání PhDr. Miroslavu Hudcovi

okamžikem bylo i ocenění dlouholeté a obětavé práce pana PhDr. Miroslava Hudce, kterému předseda jednoty a místopředseda ČsOL br. Tomáš Pilvousek předal Pamětní medaili 100 let ČsOL. Na závěr proběhl i křest nové knihy z pera člena naší jednoty br. Jaroslava Beneše s názvem „Celní úřad Horní Světlá, 20 let pomníku československých hraničářů“. Celé vzpomínkové setkání ukončily tóny historické nahrávky Československé hymny z roku 1938.

Čestná salva za padlé

Po skončení pietního aktu jsme se odebrali za hranici k nedaleko stojícímu pomníčku připomínajícímu odsun českých Němců po druhé světové válce, kde jsme položili kytky. I odsun je totiž součástí naší historie. Historie, ze které bychom si pro budoucnost měli vzít to dobré a lepší.

Poděkování patří všem návštěvníkům a Ministerstvu obrany ČR za dlouholetou podporu akce. Děkujeme a těšíme se na shledání zase za rok. ■

Společný snímek na vrcholu Luže

Jízdní hlídka u 2. prap.
Příslušníci 2. praporu
sehráli po prvé 15. III.
a pak v několika re-
prisách známou Langro-
vu hru Jízdní hlídka.
Příběh ze života legio-
nářské hlídky vnutí na-
konc vojenskému publi-
ku myšlenku, že tu jde o
kus nedávné minulosti
či snad blízké budouc-
nosti.

text Helena Pumeová

Hráli sebe i nás

Drama Františka Langra ve Walton Hall

Nenápadná zpráva z exilového armádního deníku Naše noviny „Jízdní hlídka u 2. prap.“ nám připomíná ojedinělé divadelní představení a ty, kteří „hráli sebe i nás ... bez masek, s obnaženým srdcem.“ Jedním z nich byl Alfred Bartoš, válečný hrdina – příslušník výsadku Silver A.

Pozorným čtenářům úvodní statě publikace „Alfred Bartoš a jeho zápisník“ neujde sdělení, že Alfred jako školák v Sezemicích měl proslav o T.G.M. Událo se dne 7. března 1930. O pět let později – na den přesně, tedy opět 7. března – na studentské akademii v Městském divadle v Pardubicích uspořádané u příležitosti oslav prezidentových narozenin byl opět řečníkem, tentokrát za studenty posledního ročníku zdejší realky. Další léta rychle uplynula a mnoho se změnilo, ale nebylo až tak překvapivé, že se por. jezd. Alfred Bartoš zapojil do přípravy divadelního představení a ujal se ve hře Františka Langra „Jízdní hlídka“ jedné z menších rolí. To byl již ve Velké Británii, na jaře roku 1941, jako příslušník čs. exilového vojska, v armádním útvaru se sídlem ve Walton Hall. Je velice pravděpodobné, že mezi tehdejšími diváky „bohatýrské to básně z prvního našeho boje za svobodu“ byl i rtm. Josef Valčík a svob. Jiří Potůček, kteří spolu s ním o několik měsíců později budou mít navýsost skutečnou – roli hrdinskou.

Vojenský lékař a spisovatel MUDr. František Langer, zasloužilý legionář, v tomto svém dramatu vzdal poctu legionářům, kteří se zasloužili o vznik samostatného československého státu. V roce 1935 působil jako dramaturg v Městském divadle na Král. Vinohradech (dnešní Divadlo na Vinohradech), tedy v době kdy již byly náznaky, že by mohla být naše svoboda v ohrožení. „Přímou jako pocit povinnosti jsem pocítil rozepsat se znovu o legiích, když jsme se sešli loni na jaře, příslušníci prvního pluku starého i nyníjšího, a začali chystat dvacetiletou oslavu plukovního trvání. A když několik starých přátel se mne ptalo: Proč nic nepíšeš o nás? Cítil jsem to jako výčitku.“

Publikace „Můzy v exilu“ o kulturních aktivitách v období 2. světové války uvádí, že v roce 1941 vojáci-divadelní ochotníci ze 2. pěšího praporu sehráli dvě představení Jízdní hlídky ve Walton Hall. Po sobotní premiéře dne 15. března následovala další představení, v nichž se připomínalo hrdinství a soudržnost Čechů a Slováků, kteří neuhýbají před povinnostmi a nevzdávají se ani tváří

Vydání Čechoslováka ze 4. dubna 1941
reportující o inscenaci Jízdní hlídky

v tvář několikanásobné přesile. František Langer ve hře zpracoval konflikt československých legií s bolševickým režimem, jehož vojáky představil jako všim zklamané lidi, kteří nevidí jinou budoucnost svou a své země než v násilné společenské změně. Někteří z představitelů postav dramatu – legionářů na Rusi a jejich protipólu, bolševiků – byli možná „ostřílení“ ochotníci, jiní měli na prknech improvizovaného podia zřízeného v jedné ze zámeckých místností Walton Hallu svoji premiéru.

Divák, velitel čtyř OPL a recenzent v jedné osobě – npor. Alois Volek – napsal: „Představte si rozsáhlou zámeckou komnatu, v které za prostou oponou z pokrývá a podobných věcí bylo sestrojeno malé jeviště. Diváci v stejnokroji, s nezbytnou cigaretou v ústech tvořili prostředí, jaké jsme nebyli zvyklí vidat při premiérách této hry. A v duchu nás napadla vzpomínka na premiéru ve Vinohradském divadle v plné síle a svěžesti našeho státu, kolik nás tenkrát vidělo ve hře něco jiného než dnes, kolik nás do důsledků nepochopilo tragiku a heroicnost tohoto prostého dění na jevišti. Hráli vojáci a důstojníci 2. praporu. Ale to nebyli prostí herci, kteří odříkávají svou úlohu s kusem mimiky, byli to lidé představující každý svou postavu věrně, s pochopením oné hrozné tragedie, která nás podruhé vyhnala do ciziny. A vojáci v hledišti lapali slovo za slovem; vždyť každý z těch postav, legionářů, mluvil jim ze srdce, mluvil za všechny z nás, všechny vojáky nového a lepšího Československa. Prostí, ale s nadšením hrající herci stali se na jevišti legendárními postavami a ideály vojáků, stali se prostě kusem těla těch tam dole pod jevištěm, kteří hráli s nimi, vytvářejíce jim tiché, důstojné, ale rozechvělé publikum. A ti staří, kteří prodělali několikrátě chvílky a okamžiky popsané ve hře, byli mezi námi vykřičníkem i středem, kam se obracely oči všech, když se rozsvítilo světlo. Vojáci a důstojníci 2. praporu udělali nenáročně veliký kus práce a probudili mezi námi naši velkou divadelní tradici, kterou zvláště dnes potřebujeme, aby osvěžovala a sílila, aby ukazovala vzory a učila. Z velké, prostorné komnaty odcházeli vojáci zahloubáni do svých specifických myšlenek, myslíce na domov a v duchu si předhazující, zdali do podobné situace je dnešní válka zítřa nebo jindy nepostaví. Věříme, že by se v každém z nás projevil duch Jízdní hlídky, duch pádné pravice zjemnělého vzpomínání. Ten večer u 2. praporu byl opravdu krásný.“

Výše uvedenou, nejobsáhlejší recenzi na Jízdní hlídku uveřejnil exilový týdeník Čechoslovák 4. dubna 1941, a protože jejím autorem byl t.č. důstojník 2. pěšího praporu, pozdější navigátor 311. čs. peruti RAF, je zde uvedena v plném znění.

Priznivého ohlasu se divadelní ochotníci dočkali nejen od diváků z 1. a 2. pěšího praporu, tedy „místních“ z Walton Hall a „sousedů“ z Moreton Paddox, ale později i od samotného dramatika. Redakce deníku „Naše noviny“ se vyjádřila pochvalně o březnové premiéře, i když tak trochu po vojensku: „představení mělo hladký průběh a mělo úspěch.“

Zájem o shlédnutí Langrovy hry byl daleko větší, než bychom vyčetli z jednotlivých stručných oznámení periodik

Čechoslovenští vojáci v Anglii pořádají pod záštitou pana ministra národní obrany div. představení Langrovy znova tak symbolické a znova tak povzbudivé hry

Jízdní hlídka

Obě představení se konají v divadle Rudolph Steiner Hall, 33 Park Road, N.W.1 (podzemní dráha Baker Street Station, autobusy 2, 13, 33, 74 a 113).

První představení (slavnostní): úterý 12. června 17 hod. (5 h. odp.)

Druhé představení: pátek 20. června 17 hod. (5 h. odp.)

(místa dříve zranění do 16 h. 50 m.)

Ceny míst: 2/6 až 8/-

Ceny míst: 1/- až 3/-

Vojáci (míststvo a podkhanjostní polovina).

Předprodej

Oddělení vojenské propagandy v Informačním oddělení MZV, Finscourt, George Street, W.1.

Školský odbor ministerstva vnitra, 62 Princess Gate, S.W.7.

Čechoslovák Institute, 18 Grosvenor Place, N.W.1.

Čechoslovák Colony Club, 46 Gloucester Road, N.W.1.

British Czechoslovak Centre, 3, Clifton Gardens, W.9.

do jejich postav a je hoastojno kdy a kde se hra odehrává, protože oni jsou stejní, jako jejich otce a bratři před dvacetiletou ruskou

Další vydání Čechoslovák s informací o představení, tentokrát z 13. června 1941

vé a duchovní služby, zakladatel tohoto periodika, v jedné z dalších recenzí představení zdůraznil, že „obsah hry dobře zapadal do úzkostné nejistoty, co udělá nebo neudělá Rusko a zda nebude symbolickou i tentokrátě rána kulkou obránce obleženého srubu ve chvíli, kdy rozpínal náruč s výzvou lásky a bratrství k nevědomému ruskému lidu.“

Jestliže v průběhu jediného měsíce shlédlo jen od 1. praporu představení Jízdní hlídky na 200 osob, daleko více jich zajisté bylo od 2. praporu, z něž se „rekrutovali“ mladí muži s hereckými vlohy. Další počty diváctva pak přibýly nejen z obou červnových inscenací v Londýně, ale také z řady představení v rámci charitativních akcí Československého Červeného kříže, jehož duší byla kromě čestné předsedkyně Hany Benešové jeho místopředsedkyně Marina Pauliny.

Ohlasy na provedení hry byly v novinových člancích výborné, jen k lítosti recenzenta (šifra -v- / npor. Alois Volek) nebyl na březnové premiéře přítomen sám autor. Langer byl sice v tu dobu v Anglii, ale jistě zaneprázdněn služebními povinnostmi jako šéf zdravotnictva čs. exilové armády. Pozvání mohl přijmout až na slavnostní uvedení, které se odehrálo za přítomnosti pana prezidenta E. Beneše s chotí a členy naší exilové vlády. Jízdní hlídky se tak dočkali i našinci v britské metropoli. Po tříměsíčním intenzivním vojenském výcviku „kdesi v Anglii“ se vojáci vrátili k uměleckým aktivitám – na opravdová divadelní prkna, aby hru nazkoušeli v režii samotného autora – a znovu na chvíli zapomněli na realitu válečných dní. V Rudolf Steiner Hall, ve středu 18. a v pátek 20. června 1941 nad jejich – tentokrát nevojenskými – výkony převzal záštitu ministr národní obrany div. generál Sergej Ingr, jak uvedl v zahajovacím proslovu, a ministr vnitra dr. Juraj Slávik. V divadelní hře „znova tak symbolické a znova tak povzbudivé“ stálo v inzerované pozvánce. Pohostinské vystoupení čs. vojáků v Londýně považovalo naše politické ústředí za kulturněpolitickou událost, protože Jízdní hlídka patřila k reprezentativnímu repertoáru našich předních divadelních scén.

O přesvědčivém hereckém výkonu vojáků-ochotníků svědčila slova zde přítomného autora Františka Langra: „Hráli to krásně, byl jsem dojat, jak se sluší a patří“. Bořivoj

čs. vojenských jednotek. Inscenace Jízdní hlídky se brzy po premiéře představila armádní „veřejnosti“ v dalších sídlech našich posádek, Kineton, Leamington Spa... Někdy se hrálo i v prostorách pro divadlo méně patřičných, třeba v kantýně 2. pěšího praporu pro ty, kteří zmeškali zdejší zámecké představení.

Deník „1. Prapor“ uvedl, že hra „byla provedena u II. praporu způsobem, který byl událostí a překvapením. Vojáci ukázali, že s pochopením a podporou představených jsou schopni mimořádných výkonů. Hráli 4 důstojníci a 8 mužů (mužstva), představení bylo na výši nejlepších ochotnických divadel a mělo takový úspěch, že bylo téhož dne (v sobotu 15. 3. 1941) opakováno, v pondělí hráno potřetí a postupně bude předvedeno všem útvarům. Je vyjednáno i zájezd do Londýna.“

Ppor. Bohumil Boček z osvětové a duchovní služby, zakladatel tohoto periodika, v jedné z dalších recenzí představení zdůraznil, že „obsah hry dobře zapadal do úzkostné nejistoty, co udělá nebo neudělá Rusko a zda nebude symbolickou i tentokrátě rána kulkou obránce obleženého srubu ve chvíli, kdy rozpínal náruč s výzvou lásky a bratrství k nevědomému ruskému lidu.“ Jestliže v průběhu jediného měsíce shlédlo jen od 1. praporu představení Jízdní hlídky na 200 osob, daleko více jich zajisté bylo od 2. praporu, z něž se „rekrutovali“ mladí muži s hereckými vlohy. Další počty diváctva pak přibýly nejen z obou červnových inscenací v Londýně, ale také z řady představení v rámci charitativních akcí Československého Červeného kříže, jehož duší byla kromě čestné předsedkyně Hany Benešové jeho místopředsedkyně Marina Pauliny. Ohlasy na provedení hry byly v novinových člancích výborné, jen k lítosti recenzenta (šifra -v- / npor. Alois Volek) nebyl na březnové premiéře přítomen sám autor. Langer byl sice v tu dobu v Anglii, ale jistě zaneprázdněn služebními povinnostmi jako šéf zdravotnictva čs. exilové armády. Pozvání mohl přijmout až na slavnostní uvedení, které se odehrálo za přítomnosti pana prezidenta E. Beneše s chotí a členy naší exilové vlády. Jízdní hlídky se tak dočkali i našinci v britské metropoli. Po tříměsíčním intenzivním vojenském výcviku „kdesi v Anglii“ se vojáci vrátili k uměleckým aktivitám – na opravdová divadelní prkna, aby hru nazkoušeli v režii samotného autora – a znovu na chvíli zapomněli na realitu válečných dní. V Rudolf Steiner Hall, ve středu 18. a v pátek 20. června 1941 nad jejich – tentokrát nevojenskými – výkony převzal záštitu ministr národní obrany div. generál Sergej Ingr, jak uvedl v zahajovacím proslovu, a ministr vnitra dr. Juraj Slávik. V divadelní hře „znova tak symbolické a znova tak povzbudivé“ stálo v inzerované pozvánce. Pohostinské vystoupení čs. vojáků v Londýně považovalo naše politické ústředí za kulturněpolitickou událost, protože Jízdní hlídka patřila k reprezentativnímu repertoáru našich předních divadelních scén. O přesvědčivém hereckém výkonu vojáků-ochotníků svědčila slova zde přítomného autora Františka Langra: „Hráli to krásně, byl jsem dojat, jak se sluší a patří“. Bořivoj

Srba (Můzy v exilu) uvádí, že „Langer se ujal přípravy tohoto jejich pohostinského vystoupení a inscenaci se souborem znovu přestudoval.“ Bohužel v Langrově vzpomínkovém textu uveřejněném ve sborníku „Theater-Divadlo: vzpomínky českých divadelníků na německou okupaci a Druhou světovou válku“ tuto svoji režisérskou aktivitu ohledně Jízdní hlídky vůbec nezmiňuje a píše jen o režii jiné své hry, Obrácení Ferdyše Pištory, kterou se hráli Rakušané v britském exilu v roce 1943. Spíše to bylo tak, že před rokem 1965, kdy paměti vyšly, nemohl legionářskou tematiku zmínit, tj. ani svoji stěžejní literární a dramatickou tvorbu.

Budeme-li věřit deníku „Naše noviny“, londýnské představení shlédli i G. B. Shaw. Jeho redaktoři registrovali i pochvalné recenze v ostrovním tisku „všechny londýnské noviny přinášejí zprávu o londýnské premiéře Langrovy Jízdní hlídky a podtrhují, že herci jsou příslušníky čs. armády. Daily Telegraph lituje, že hra bude provedena česky a ne anglicky.“ Přesto se na představení dostavil polský a norský velvyslanec. „Zpravodaj. Deník čs. voj. jednotky na Střed. Východě“ již den poté informoval, že „včera večer konala se v Londýně v jednom divadle premiéra hry Jízdní hlídka od Františka Langra. Hra byla sehrána našimi vojáky. Slavnostnímu představení byli přítomni vysocí hodnostáři z kruhu civilních i vojenských.“ Tato zpráva, i když jen stručná, je dokladem, jaký význam byl přikládán uměleckým aktivitám z řad exilového vojska. Novinář tohoto listu zmínil následnou odezvu: „Anglické čelné listy věnovaly hře velmi mnoho místa. Ve svých článcích rozepsaly se též o naši kulturu a naši účasti v minulé i v této válce.“ Reflektuje i to, že v lednu 1941 „náš rozhlas z Londýna vysílal tento úryvek ze hry: – Myslím, že je těžké bojovat bez pravdy, to dovedou jen žoldnéři – je to povzdech vojína Sajdla, kterému odpovídá kamarád: Není již to velká pravda, když bojujeme jeden za druhého?“ a přitakává postavám Langerových hrdinných legionářů: „Ano, to je velká pravda. I nynější válka je boj jeden za druhého, je to boj za všechny, je to boj za lidstvo a jeho svobodu. Tento boj není pouze bojem za přítomnost, ale za budoucnost národů a států.“

Kdo jiný než jeden z herců, mohl podat lepší záznam o těch několika londýnských červnových dnech. Npor. O. Ž. referoval nejen o divadelním představení:

„Jak jsme hráli v Londýně Jízdní hlídku 16.t.m. šestnáctičlenný soubor 2. prap. Pod vedením režiséra npor. U. odjel do Londýna, aby tam sehrál představení Langrovy hry. Byli jsme si vědomi, že na nás spočívá těžký úkol: dokázat, že vojáci druhého odboje jdou ve slépějších svých předchůdců, a chtěli jsme také přinést našim londýnským krajanům kousek domova. První dny pobytu byly ve znamení pilných zkoušek za přítomnosti autora hry pluk. dra. Langra, který se velmi brzy s námi spřátelil a při zkouškách nám mnoho pomohl. Nejvíce práce ovšem měl režisér npor. U., který byl všude. 18. bylo slavnostní představení za přítomnosti presidenta republiky, členů vlády, Státní rady, armády, úřadů, polských

Alfred Bartoš

a anglických hostů a zástupců tisku. Dům byl vyprodán a kritika i anglických listů velmi příznivá. Autor hry, který byl vyvolán na scénu, se vyjádřil, že něco tak krásného ještě neviděl. Druhé představení mělo stejný úspěch. Londýnští pořadatelé a přátelé přijemili výpravě každou volnou chvíli. Bylo to moc pěkné, ať v klubu, či v institutě, kde jsme seděli všichni pohromadě, dámy, ministři, důstojníci, vojáci, bez rozdílu a kdy Kalašova harmonika a české písně nám tak živě vyvolaly náš daleký domov. Dnes vzpomínáme na vše krásné a všem, kteří se zasloužili o úspěch, děkujeme.“

Možná by Oldřich Žáček, který ztvárnil postavu sovětského komisaře Tajožného, napsal více, ale pro kulturu byl v deníku čsl. vojska v Anglii vyhrazen pouze jeden novinový sloupek.

Uvedení hry s tak aktuálním vyzněním bylo neočekávaným

povzbuzením po deziluzi z Francie, připomenutím tehdejšího živoucího legionářského odkazu. Legionáři, jejichž synové se začátkem července 1940 ocitli v Anglii, byli velkým vzorem pro po nich nastupující generaci odhodlanou bránit svoji vlast. Tito mladíci museli vědět, že kromě udatných bojovníků – hrdinů se z Velké války vrátilo mnoho invalidů, přesto neváhali odejít a v exilu se zapojit do odboje.

S pardubickým krajem je spojeno předválečné učitelování samotného režiséra inscenace, v níž všechny role ztvárnili vojáci ze 2. pěšího praporu, posádkou ve Walton Hall. Stanislav Uchytíl je uveden v programu nejen jako režisér, ale také jako představitel jedné z hlavních postav, legionáře Matějky. Díky jeho podobence zveřejněné ve Vlastivědných novinách KPP (portrétní foto z let poválečných) nezůstane bezejmenná fotografie publikovaná u několika recenzí z roku 1941.

Právě recenzent r.t. (Josef Stein/Josef Josten) se věnuje režisérovu výběru herců a jejich výkonům, kterým byli přítomni i někteří jejich velitelé: „Nevím kolikrát se už hrálo české a česky mluvené divadlo na půdě Velké Británie. Jedno se zdá jisté, že ještě zde nebylo nadšenějších herců a spokojenějších diváků, než ti, kteří sehráli a přihlíželi „kdesi v Anglii“ Langrově „Jízdní hlídce“, vypravené a uvedené vojáky ochotníky poprvé večer 15. března. Byla to jistě dobrá myšlenka právě v tento den promluvit k vojákům naší armády v Anglii slovy a gesty tak srozumitelnými, jak je podává právě tato hra, která je kusem bohatýrského života našeho vojáka v minulé válce. Npor. Uchytíl měl šťastnou ruku ve volbě herců. Uvědomíme-li si okolnost, že ne jeden z vojáků-herců prošel už také mnohým válečným nebezpečím, pak uhadneme, že hrál tak trochu sama sebe. Snad právě tato okolnost přispěla k tomu, že jejich herecký výkon působil tak přirozeně a strhl diváka k zamyšlené pozornosti. Jak „četař Matějka“ v podání Uchytílově, Podzimkův „raněný Kalaš“ či Čapkův mladistvě zanicený a hrdinný „Soukup“, to byly postavy hodné skutečného jeviště. A všichni ostatní „Saidl, Valenta, Hašek, Nedbal, Strnad, Táježný a ruští mužáci“, ti všichni ve svém rozumování, odhodlání k boji, ve vzpomínkách, ideálech i lidských slabostkách ukazovali co chvíli kousek našeho minulého i současného

života, takže se rychle sžili s publikem. Také výprava hry a jiné složky, jako nápověda, osvětlování, rozdělení jeviště a hlediště, dobrá akustika, to všechno nepřipouštělo pomyslení, že přihlížíte něčemu, co bylo vlastně připraveno jako pokus několika nadšených ochotníků. Premiéře přihlížel také náčelník štábu pplk. Lukas, velitel jednotky plk. J. S. (Jan Satorie) a několik pozvaných anglických hostů. Na reprisu už přijeli někteří novináři, kteří doprovázeli min. Daltona při jeho návštěvě čsl. jednotek a byli na hru náhodou upozorněni. O osudu tohoto podniku zdá se být již rozhodnuto. Chtějí ho vidět všichni vojáci naší armády a soubor má již také pozvání do Londýna, kde bude hra patrně co nejdříve provedena v místnostech Československého ústavu. Že bude mít úspěch, o tom netřeba pochybovat. A že zanechá opět hluboký dojem, jako kdykoliv před tím doma, že se nad mnohou větou zamyslíme, o to se postaraly události, jež nás obklopují. Hercům-vojákům v mysli jistě stiskneme ruku. r. t.“

Válečný dopisovatel Jiří Mucha představil hru, „*kteřá má za sebou historii slavnostních premier v Praze, nadšeného ochotnického hraní po českém venkově a takřka osudovou premiéru v táboře čs. vojáků v Anglii. Je to zvláštní, pomyslíme-li, že hra byla napsána takřka jako pověst o dobách, které se již neměly vrátit, že jsme na ni doma pohlíželi až i s trochou závisťi. Neuplynulo mnoho času a hraje se znova v legiích, jenže na druhém konci světa. Ale situace je podobná, ani ti lidé se příliš nezměnili. Není v našich řadách ještě hodně Kalašů, Matějků, Sajdlů a kolik těch brášek ještě je, kteří se pustili znovu do světa, ačkoliv věděli, jak taková válka vypadá? A jak bylo již jednou řečeno — vojáci, kteří Jízdní hlídku hrají, prožívají na jevišti kus svého vlastního osudu; ideály, ve kterých byli hrami a knihami vychováni, se vtělují do jejich postav a je lhostejno kdy a kde se hra odehrává, protože oni jsou stejní, jako jejich otcové a bratři před dvaceti dvěma roky.*“

Ve Velké Británii usazená Češka Marie Weatherallová byla také osobou povolnou se vyjádřit: ... *minulou středu jsem poprvé viděla Vaši hru a moc mně povzbudila. Je to jediné zrcadlo české povahy a českého případu stále se opakující (z dopisu F. Langerovi ze dne 21. června 1941). Výtečný dojem, který si odnesla, svědčil o profesionální úrovni inscenace a jejích interpretech. Tato absolventka University Karlovy, spolu s manželem, profesorem v Etonu, překládala díla Karla Čapka i Fr. Langera do angličtiny, méně vešla ve známost její obětavá pomoc uprchlíkům z Československa. Nesledovala válečné dění jen zpovzdálí – 16. XII. píše nejvyššímu veliteli čs. zdravotní služby. „Milý pane doktore, prosím Vás, informujte se o případu našeho letce, který se jmenuje Cibulka a který byl poslán do ústavu pro choromyslné v Leicesteru. Psala mi o něm nějaká anglická ošetřovatelka, která je teď v Hammersmithu a před rokem byla v Castle Mead. Je prý částečně ochromený a přirozeně velmi deprivován, ale není to prý případ pro bláznec, leda by ho to prostředí dodělalo. Prosím Vás, pane doktore,*

Stanislav Uchytíl v roli legionáře Matějky

nezlobte se, že Vás s tím trápím, ale já už o tom člověku slyšela od jeho kamaráda, který byl s ním v Castle Mead. Ten měl také dojem, že to je jen velmi nešťastný člověk, ale jinak docela normální. Prosím vás, pane doktore, napište, jestli se s tím letce dá něco udělat, aby se opravdu duševně uzdravil. Zajala bych za Vámi, ale právě čekám doktora, protože mi moje nejmladší...“

Během dubna 1941 se hrálo také v Kinetonu, sídle kulometné roty 1. pěšího praporu 1. čs. (smíšené) brigády, a tak byl možná mezi diváky Langrových hry i Adolf Opálka, Oldřich Pechal nebo pozdější bojovník u Dunkerque Jiří Pavel. Na premiéře ve Walton Hall mohl být kromě již zmíněného Josefa Valčíka a Jiřího Potůčka mezi desítkami diváků třeba i Jaroslav Švarc nebo jeho kamarád Alois Frohlich, oba ze 2. pěšího pluku. V sídle 1. praporu

Moreton Paddox mohli Jízdní hlídku shlédnout nerozluční přátelé Jan Kubiš a Josef Gabčík. V Kubišově albu s fotografiemi bohužel nenajdeme o tomto doklad, ale jsou v něm zato snímky sportovních akcí, tedy i jeho sportovně založeného kamaráda, Jiřího Šnábla, který s ním a dalšími vojáky absolvoval cestu z Francie, přes první vojenský tábor v Cholmondeley do posádek naší čs. smíšené brigády rozmístěných poblíž Leamington Spa a nakonec do výcvikového střediska STS, kde absolvovali parašutistický výcvik nezbytný pro paradesantní výsadek na území Protektorátu Čechy a Morava.

Dne 11. července 1941 se s největší pravděpodobností konalo poslední představení Jízdní hlídky, a to v městečku Leamington Spa, v sídle velitelství brigády. Urquhart Hall v ulici Leam Terrace hostila československé ochotníky a ti již byli připraveni i na místní zájemce, protože vydali divadelní program s podrobným obsahem v angličtině. Jaroslav Tomčík, osvětový důstojník a člen čs. armádního pěveckého sboru, sledoval kulturní aktivity, zejména těch, s nimiž se znal, a proto se v jeho deníku dočteme:

„24. 5. 1941 úterý: Byl jsem s Uchytilem v Cadena cafe. Diskutovali jsme o Langrově jízdní hlídce, Uchytíl ji nacvičuje u 2. praporu, sehrají to pravděpodobně v Londýně.“

11. 7. 1941 pátek: V Leamingtonu byla provedena Jízdní hlídka. Uchytíl zahrál výborně Matějku, také Lojza Zdražil hrál velmi dobře.“

To, co o postavách legionářů dramatu Jízdní hlídka napsal *lbch* (Josef Löwenbach), později platilo o hrdeci našeho druhého odboje: „*Zaznamenáváme s radostí a vděčností krásnou uměleckou, propagační a vojenskou událost: Naši vojáci nám i sobě zahráli na londýnském jevišti v druhém roce druhé světové války Langerův hrdinský příběh ruských legionářů. Tři dějství chlapské hry o kamarádství i lidství, trojí nabrání dechu k dramaticky vyostřenému vypravování o osudovém společenství osmi na dřevěné kře zasněžené sibiřské stepi; o věčných touhách, věčných láskách, věčných odříkáních a věčných radostech. Jsou ti prostí chlapi v uniformě filosofové, jsou mudrci, jsou nositeli a zvěstovatelé nových a vyšších pravd, když jim*

*tak rány z vojenských a partizánských pušek odpočítávají — tu vlekají, tu zrychleně — minuty a hodiny plavby v slupce, na níž utajeně hlodají krysy zoufalství, beznaděje a marnosti. Postavy našly svého autora, a život se přelévá z jeviště dějin a legendy na jeviště divadla, z minulosti do přítomnosti a z oblastí snu, vidin a tuch do žhavé skutečnosti. Hráli sebe a nás tito herci z hlediště, s odhalenými tvářemi, bez masek a s obnaženým srdcem. Horký van jejich dechu nesl se k nám v přímočaré, nestylisované a někdy hromotlucné neforemnosti a neformálnosti neskončeného lidového herectví. Slavná tradice českého ochotnictví i přirozené nadání nováčků, kteří v sobě divadlo teprv objevují, vytvořily za autorovy umělecké a režisérsky technické spolupráce ovzduší, jež mnohdy připomínalo nezapomenutelné zážitky z pražských činoherních scén, ba nejednou nás v duchu přeneslo do dalekého a dnes opět tak osudově blízkého světa Moskevských. Jsou dnes krvavě vážné a aktuální ty nekonečné rozhovory, mnohoznačné pomlky a zámlky, ty řeči do plna i do prázdna, ty výkřiky, výzvy a povely, jež od úst k uchu, od ucha k mozku, k srdci, od člověka k člověku, od bojovníka k bojovníku, od hlídek a rozvědek k jádru armády, od vojáka k občanu a od občana k vojákům, od vůdce k zástupům nesou vzkazy a poselství nejzávažnější, příkaz nejvyšší: Nemyslet na smrt, ale na život. Neboť život je veliká pravda. A proto všude někdo musí hlídat, strážít, pozorovat. Bez přerušení bdít jeden nad druhými, hrstka nade všemi. Nikde nesmí vzniknout meze-
ra, kterou by na naše někdo pronikl. Dnes stojíme před druhými my, zítra oni budou krýt nás. Je to obrovská a dobrá vojenská práce pro vojáka a docela pravdivá chránit takhle jeden druhého. Byli jsme tam všichni, v tom divadle; po dvakrát se zaplnilo, po dvakrát posvátné ticho a kouzelná divadelní tma ukřývaly*

potlačené vzdechy, posunčinu zajíkání, v níž se udusila slova vzruchu, pohnutí i vášně. Byli jsme tam všichni; od presidenta až do posledního běžence.“

V předválečné době hru – pro její téma s důležitým apelem – nastudovala řada ochotnických souborů. V roce 1936 se Langrův příběh udatných legionářů objevil i na filmovém plátně a tehdy oslovil širokou veřejnost. Recenzenti již tehdy u Jízdní hlídky vyzdvihli její jasnozřivé poselství „Z hrdinského bratrství mrtvých a mladého života (Soukupova) vyrůstá bránba budoucnost národa, který bude nepřemožitelný, dokud jej bude oživovati hrdinský duch bratrů z Jízdní hlídky.“

O mimořádném vlivu Františka Langra na tehdejší mladou generaci svědčí vzpomínka arm.gen. Františka Fajtla: „Za pár dnů jsem se ocitl na švédské lodi, která mě vezla z Gdyně přes Dánsko do Francie. Na lodi Kastelholm jsem se setkal s lékařem a spisovatelem Františkem Langrem, autorem známého Obrácení Ferdyše Pištory či Jízdní hlídky, bratrem spisovatele Jiřího Langra. Právě František Langer mě na palubě lodi u čaje přivedl na myšlenku začít psát. Vlastně mě přivedl na to, že se mohu na svět dívat i jinýma očima než jen jako pilot. Začal jsem uvažovat o lidech a jejich pohnutkách, všechno jsem se nejprve snažil pamatovat a později jsem si to začal psát. Díky němu jsem se stal později i spisovatelem...“

Alfred Bartoš sloužil v letech 1935–1936 u Dragounského pluku v Pardubicích, tedy právě v době, kdy byli někteří z vojáků povoláni do komparsu k natáčení filmu Jízdní hlídka, které probíhalo v okolí Havlovy boudy (poblíž dnešní Výrovky). Můžeme jen spekulovat, zda i on usedl do sedla na krkonošských bílých pláních představujících nekonečnou Sibiř. A pokud zmeškal barvitě vyprávění některého z devíti kamarádů,

Urquhart Hall v Leamington Spa

Zleva Jan Maláček, Stanislav Adam, Jiří Pokorný a Oldřich Žáček

kteří byli dubléry hercům (s výjimkou Zdeňka Štěpánka), mohl si o všem přečíst v nejedné reportáži publikované v Našem vojsku.

Legionářský i masarykovský odkaz věrnosti národu stál u rozhodnutí nejednoho z mladých mužů k odchodu do exilu, aby mohli bojovat proti nacistům. Jejich působení v odboji na území okupované vlasti by nebylo možné bez nevídané podpory, které se jim dostalo z řad občanů. Studentská přátelství tehdy prošla nejtěžšími zkouškami, před které byli tito mladí lidé postaveni.

Spolu s Plukovníkem Švecem od Rudolfa Medka náleží Langrova Jízdní hlídka k nejvýznamnějším divadelním hrám s legionářskou tematikou. Doufejme, že se dočkáme nového filmového zpracování, volné adaptace této nezapomenutelné divadelní hry, které má pracovní název „1919“. Téma bude i s odstupem tolika let blízké dnešní generaci, protože právě ta se zasloužila, že legionářské deníky jejich dědečků a pradědečků nezůstávají jen v rodinných archivech – prostřednictvím řady publikovaných memoárů je odkaz prvního odboje stále živoucí.

Tento článek je věnován na památku hrdinství Alfreda Bartoše i dalších vojáků, hereckých představitelů našich legionářů. Epizoda z válečné Británie náleží k těm zapomenutým, ale právě někteří herci a diváci Jízdní hlídky položili život za svobodu naší vlasti.

Musím k tomu článku dodat, že za něj vlastně může Československá obec legionářská – v tom nejlepší slova smyslu. Vloni 18. června na Karlově náměstí se uskutečnila akce Muži odplaty – 80 let Operace Anthropoid.

Zde jsem spatřila dokument, který poodhaluje zapomenutý příběh. Když jsem četla ta jména herců (ochotníků – vojáků 2.p.p. ve Walton Hall), nevěřila jsem vlastním očím – a vše samozřejmě pro pravdivost a úplnost předkládaného textu ověřila, i když osudy některých aktérů znám dost dobře.

To je to štěstí – úžasné náhody při bádání, jak mi velice výstižně napsala paní Petra Suková – kterému musíte jít na proti, a vědět, že v čs. jednotách bylo x Bartošů, ale jen dva výsadkáři Alfred a Antonín, že ve 2. pěším praporu byl jen jeden z nich (Alfred) a také František Nedělka, budoucí příslušník výsadku Chalk, Stanislav Uchytíl prováděl výcvik v STS,

JUDr. Oldřich byl příjmením Maláček nikoliv Melíšek, Gejza Szobel pořádal výstavy za války v Londýně... Ne že by mne tehdy na vzpomínkové akci nezaujaly dobové ukázky, jako byl stanový tábor, dívky ve stejnokrojích ošetřovatelek, ukázky výcviku s parakotouly, pověštný sten gun, ale ta nevelká listina, která skrývala „tajemství“, nepovšimnuta desítky let... mne oslovila na první pohled.

S dalšími osudy recenzenta Aloise Volka se lze se seznámit v článku „Byl básník – básník neumírá“, v němž představuji jeho báseň „Druhý pluk“ zapsanou v deníku Jaroslava Švarce. Toto potvrzení autorství veršů je převzato a publikováno také v knize „Deníky parašutistů“. Komplexně jsou životní a válečné osudy navigátora 311.Sq.RAF představeny ve stati „Nad větrným mořem“, který jsem napsala do Zpravodaje Spolku za zachování odkazu českého odboje, k jehož zakladatelům patřil brigádní generál v.v. Pavel Vranský. Dovolím si citovat jeho vzpomínku na A.Volka:

„Aloise Volka jsem si velmi vážil a mám na něj krásné vzpomínky. Jeho osobnost mi zůstala v paměti právě proto, že byl poněkud jiný než ostatní mladí důstojníci, s nimiž jsem měl čest se v zahraniční armádě jako devatenáctiletý setkat. Prošli jsme spolu od registrace v tzv. polském legionu v Bronovicích u Krakova strastiplnou cestu do východního Polska, které bylo v té době okupováno SSSR, a pak v internaci na západní Ukrajině několika tábory. Podle výchovy v předválečné ČSR byli důstojníci přísně odděleni od mužstva a nižších hodností. Poručík Alois Volek byl snad jediný, který toto oddělení nerespektoval, a já byl ten šťastný, kterého si všiml v zimě 1939/1940 v zasněženém internačním táboře Olchowce. Při individuálním pochodu po táboře, který jsem ve snaze udržet si kondici z důvodů špatného a nezvyklého zásobování a stravování podnikal sám, se ke mně přidružil, a tak jsme měli možnost se vzájemně blíže poznat. Okouzlit mě svými znalostmi a nadáním, které dokázal uplatnit při recitaci básní známých českých básníků a také vlastními básněmi a texty, které skládal k písničkám. Po dobu internace v dalších táborech jsme se občas potkávali a pronesli jsme spolu několik slov. Vzpomínám na něj s úctou, i na jeho milou a družnou povahu.“

Výše uvedené mi napsal nedlouho před svým odchodem do leteckého nebe. ■

Vzpomínka na mjr. pěch. Josefa Šulce

br. Milan Kopecký

Vpátek 8. září 2023 se v dopoledních hodinách uskutečnila v Chomutově vzpomínka na majora pěchoty Josefa Šulce, který byl před 80 lety, v tento den, popraven v Berlíně. Kromě členů jednoty ČsOL a zástupců sokola byli pietě přítomni náměstek primátora statutárního města Chomutov Milan Merc a zástupci Oblastního muzea v čele s ředitelkou paní Markétou Prontekerovou. Vojskou část zajistili členové Muzea opevnění z let 1937–1938 na Kočičáku. Zúčastnila se také třída studentů Střední průmyslové školy Chomutov.

Josef Šulc se narodil 26. října 1895 v Nymburku, kde absolvoval české armádní gymnázium, v roce 1912 tam také složil maturitu a pak dva roky studoval v Praze účetnictví. Dne 2. března 1915 byl odveden do rakouské armády k 36. pěšímu pluku, kde dosáhl hodnosti četař a s nímž byl odeslán na východní frontu, kde se 3. září 1915 u Tarnopolu dostal do ruského zajetí. Dne 18. června 1917 se přihlásil v Černovicích do československých legií a byl zařazen jako svobodník do 11. roty 9. čs. střel. pluku „K. H. Borovského“.

V jeho řadách se zúčastnil bojů na povolžské frontě u Nikolajevska, Simbirsk, u Bachmače, Bugulmy atd. V roce 1919 absolvoval důstojnickou školu pro pěchotu ve Sludance v Rusku. Z Vladivostoku odplul 9. pěší pluk do vlasti 8. června 1920 31. čs. lodním transportem do Vancouveru, pak vlakem napříč Kanadou a z Halifaxu opět lodí do Cuxhavenu a vlakem do vlasti, kam dorazili 4. srpna 1920. Z legií byl vyřazen 8. června 1920 v hodnosti praporčík, ale rozhodl se vstoupit do řad československé armády.

V roce 1920 byl odvelen do Chomutova, kde absolvoval instrukční kurz v zemské vojenské škole. Následovaly krátkodobé přesuny k jiným posádkám, aby pak v letech 1921 až 1938 trvale působil v Chomutově, kde ukončil svoji vojenskou kariéru v hodnosti majora pěchoty. V listopadu 1935 byl jmenován prvním pobočníkem velitele pluku plk. Josefa Noska. V klidnějších dobách se major Josef Šulc angažoval v práci, která přispívala k popularizaci armády a ke stmelení místní české menšiny. Do 31. března 1938 působil jako předseda místní skupiny Masarykovy letecké ligy (MML). Pod vedením majora Josefa Šulce pracovalo v chomutovské místní skupině 482 členů a 190 dorostenců. Tyto údaje z 1. prosince 1937 vypovídají o tom, že chomutovská místní skupina byla tehdy druhou nejpočetnější složkou Podkrušnohorské župy MML.

Po ztrátě pohraničních oblastí v důsledku Mnichovské dohody se major Šulc podílel na řízení ústupu pěšího pluku 46

z obranného úseku do vnitrozemských posádek. Velitelství pluku se počátkem října 1938 přesunulo do Rakovníka. Po okupaci Československa německými vojsky v roce 1939, po rozpuštění pluku a po vyvázání majora Šulce ze svazku československé armády, odešel s rodinou do Rakovníka, kde pracoval ve funkci tajemníka na obchodní akademii. Na Rakovnicku začal působit v ilegální vojenské organizaci Obrana národa v okresech Rakovník a Slaný. Byl jedním z vedoucích ve skupině generála Františka Kraváka. Dařilo se jim shromažďovat v křivoklátských lesích zbraně. V ilegální činnosti působil až do 16. března 1940, kdy byla jeho skupina v Rakovníku odhalena. Kdo ji prozradil, se nikdo nikdy nedozvěděl.

Po Šulcově zatčení čekal nezáviděníhodný život i jeho manželku Marii a jejich dvě děti Josefa (1927) a Hanu (1931). Manželka nedostávala žádný plat. Byt jí poskytl její otec-penzista, který také podporoval Šulcovu matku. Podporu také získávala od některých známých z nejbližšího okolí. Major Šulc byl postupně převážen do věznic v Kladně, Terezíně, Praze, Gollnowě, Drážďanech a Berlíně-Plötzensee, kde byl 27. ledna 1943 tzv. Lidovým soudním dvorem odsouzen k trestu smrti za přípravu k velezradě a za napomáhání nepříteli. Major pěchoty Josef Šulc byl popraven oběšením dne 8. září 1943 v Berlíně-Plötzensee.

Majoru pěchoty Josefu Šulcovi byla v roce 2018 odhalena v Chomutově pamětní deska. Jeho jméno nese park, ve kterém je umístěna, i přilehlá ulice. (*kráceno*) ■

Časopis Legionářský směr navazuje na stejnojmenný titul vydávaný Československou obcí legionářskou ve 20. letech minulého století jako týdeník, posléze měsíčník. Jeho hlavním posláním je prezentovat rozsáhlou a různorodou činnost Československé obce legionářské, připomínat odkaz zakladatelů samostatného československého státu a zejména pak ideje boje za svébytnost, svobodu a demokracii v době vzniku samostatného státu, za druhé světové války i v novodobé historii. Časopis je určen pro členy Československé obce legionářské, válečné veterány, sympatizanty a také širokou veřejnost, kterou zajímá tato problematika.

VYDAVATEL: Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2, www.csol.cz, tel.: +420 224 266 235, fax: +420 224 266 274, e-mail: sekretariat@csol.cz **ŠÉFREDAKTOR:** Jiří Filip, tel.: +420 734 315 634, e-mail: tajemnik@csol.cz **EDITOR:** Marcela Volfová, e-mail: volfova@csol.cz **GRAFICKÁ ÚPRAVA, TISK A DISTRIBUCE:** Vydavatelství MAC, spol. s r.o.,

Na Spojce 968/7, 101 00 Praha 10 - Vršovice **ADRESA REDAKCE:** Československá obec legionářská, Sokolská 33, 120 00 Praha 2 **UZÁVĚRKA ČÍSLA:** 12. října 2023, **EVIDENČNÍ ČÍSLO:** MK ČR E 20912, Elektronickou podobu Legionářského směru naleznete na: www.csol.cz v rubrice Projekty. ■

MUZEUM LEGIÍ

ČESKOSLOVENSKÝCH

LISTOPAD - PROSINEC 2023

MUZEJNÍ VEČERY

1. LISTOPAD 2023 18:00

HROB NEZNÁMÉHO VOJÁKA

Přednáška o vzniku a vývoji ústředního vojenského pietního místa – hrobu Neznámého vojína. Za uplynulé století prošlo místo dynamickými proměnami. Navazuje současná tradice spíše na meziválečné období, nebo druhou polovinu 20. století? A jaké jsou perspektivy do budoucna? Přednáší Viktor Šimek.

8. LISTOPAD 2023 18:00

8. LISTOPAD 2023 20:00

15. LISTOPAD 2023 17:00

FILM "THE WAR TO END ALL WARS - THE MOVIE" (2023)

V rámci projektu History Rocks připravila švédská rocková skupina Sabaton ve spolupráci s animačním studiem Yarnhub pro své fanoušky projekci animovaného filmu. V muzikálu zazní skladby z desátého studiového alba kapely Sabaton se stejnojmenným názvem „The War To End All Wars“.

22. LISTOPAD 2023 18:00

ČS. ZENITČÍCI NA UKRAJINĚ 1943-1944

Přednáška o formování protiletadlových útvarů 1. čs. samostatné brigády v SSSR a jejich prvním nasazení na Ukrajině v zimě 1943-1944. Dotkne se též personálního složení, zejména předchozí vojenské služby důstojníků a mužstva a také uvede na pravou míru často zdůrazňované zastoupení žen. Představeni budou také jejich protivníci z řad jednotek Luftwaffe. Přednáší Milan Kopecký a Michal Rak.

8. PROSINEC 2023 18:00

PRVNÍ SPOJENCI

Přednáška probere první spojence československé legie v Rusku. Jaké uniformy a hodnostní označení používala armáda Komučů, Sibiřské prozatímní vlády, Orenburského kozáckého kruhu či Baškirského kurultaje v létě a na podzim 1918? Přednáší Miroslav Hus.

20. PROSINEC 2023 18:00

FILM „POSLEDNÍ DOPIS“ (1973)

Československý válečný film Jiřího Bělky na motivy povídky Františka Langra „Vzácný přetisk 2F. Cent Belgien“. Komentuje Vlastimil Křišťan.

**VSTUPNÉ ZDARMA / KAPACITA SÁLU OMEZENA - REZERVACI MÍSTA
LZE PROVÉST OSOBNĚ NA RECEPCI MUZEA NEBO POMOCÍ KONTAKTŮ:**

e-mail: muzeum@csol.cz, tel.: 734 315 642

Muzeum československých legií

br. Vlastimil Kříšťan

Alpínský klobouk československé legie v Itálii

Alpínský klobouk vz. 1910 (Cappello alpino mod. 1910) je charakteristickým poznávacím znamením československých legionářů z Itálie. Klobouk určený od roku 1873 pro elitní horskou pěchotu italské armády začali legionáři nosit v květnu 1918 jako ocenění jejich vysoké bojové morálky. Ve 20. letech se ujalo přesvědčení, že jim byla tato čest udělena jako „nejlepšímu italskému útvaru na horských frontách“. Alpínský klobouk z šedozelené plsti má typicky zvednutou krepku na bocích a vzadu. Na obou bocích jsou dva

zeleně lakované plechové větrací otvory. Okolek klobouku mužstva je vyroben z kůže. Na levou stranu okolku legionáři zprvu umísťovali standardní italské doplňky v podobě černého havraního/vraního pera a tzv. „nappine“, které barvou určovalo příslušnost k praporu. Postupně ale černá pera nahrazovali pery sokolými a původní „nappine“ nahradil plechový sdužený znak odboje podšitý látkou v barvě praporu. Vnitřek klobouku výrobce opatřil černou bavlněnou podšívkou s razítkem výrobce a koženým potítkem. Od roku 1912 potítka doplnil šedý hedvábný podbradník s poniklovanou přezkou, tzv. „bavetta“.

Označení příslušnosti k československé legii v Itálii bylo na předku klobouku nejdříve označeno stuhou či vyšitým okrouhlým štítem s červenobílou bikolorou. Později ji nahradila insignie černě vyšitého sokola hledícího vpravo s kulatým štítem s národními barvami na prsou. Zde vyobrazený klobouk je na přední straně netypicky opatřen upravenou insignií italských alpinů – černě vyšitý vlevo letící orel nesoucí lesní roh se šňůrami na zkřížených puškách. Střed lesního rohu je vyplněn bikolorou. Tuto variantu fotografie zachycují především u důstojníků legie či na polních čapkách domobranců. Někteří legionáři dodatečně do štítku s bikolorou doplňovali číslo pluku, jak bylo zvykem v italské armádě.

